

RETTSMØTER

PÅ

BJERKREIM TINGSTUE

1613 – 1637

Tilrettelagt av

Paul Tengesdal

FORORD

Bjerkreim Tingstue ble oppført på Bjerkreim en gang i slutten av 1500-tallet. Tingstuen ble benyttet til rettsmøter, vanligvis et par ganger om året, og det foreligger rettsprotokoller fra disse møtene fra 1613 og utover. Jeg har gått gjennom protokollene som finnes oppbevart idag, i tidsrommet 1613 – 1637, dvs. en tidsperiode av 25 år, og foretatt avskrivning til dagens språkbruk.

Jeg har vært i tvil om hvorvidt omskrivningen skulle gjøres fullstendig til dagens språkdrakt, men fant det mest riktig å ikke foreta omskrivninger i større grad enn nødvendig for å oppfatte og forstå innholdet. Den snirklede skrivemåten er således i en viss grad beholdt.

Tingbøkene gir et godt innblikk i de mange forhold på den tiden. Mye var så ganske forskjellig fra idag, særlig de strenge moralbegrepene, bruk av vold og de harde straffene. Likevel, personnavnene er stort sett de samme som benyttes idag, trots 350 års mellomrom.

I 1613 får vi opplyst at en ku er verdsatt til 3 daler. Dette blir en nyttig målestokk når vi skal bedømme straffeutmålingen.

Den våkne leser vil også merke seg at i 1619 er det nevnt skysskarer i bygden, en nedenfor broen og en nord i bygda. Bjerkreimbroen var altså oppført allerede i 1619.

Bjerkreimskirken brant som kjent i 1628, men dette omtales ikke i tingbøkene. Det er således nærliggende å anta at brannårsaken har vært utenfor menneskenes herredømme, f.eks. ved lynnedslag.

Jeg har ikke tatt med målstevner i denne perioden, som ble holdt på Espeland, Store Svela, Eikeland, Hetland, Vinningland, Vikeså, Lille Svela og Eik i Ørsdalen. Men ellers er tingbøkene fullstendig avskrevet.

Oremo den 15. oktober 1986

Paul Tengesdal

INNHOLD

	Side:
Forord	7
Øvrigheten	8
Rettergangen	9
Avsone med fogden	10
Almuen	11
Fogden og sorenskriveren på reisefot	11
Fjerdingstinget i Egersund	12
Herredager	13
Bjerkreim Tingstue	14
Rettsmøtet er satt	15
De eldste tingbøkene	16
Mandag 11. januar 1613	17
Tirsdag 12. januar 1613	18
Onsdag 14 juli 1613	20
Fredag 17. januar 1617	21
Lørdag 18. januar 1617 på Store-Svela	21
Torsdag 26. juni 1617	22
Mandag 19. januar 1618	24
Tirsdag 8. september 1618	26
Mandag 11. januar 1619	26
25. september 1619	28
10. januar 1620	28
Fredag 10. mars 1620	30
Mandag 27. mars 1620	30
Lørdag 31. august 1622	31
Lørdag 21. september 1622	32
Onsdag 8. januar 1623	32
Tirsdag 27. januar 1624	34
Fredag 24. september 1624	35
Fredag 28. januar 1625	37
21. januar 1626	39
Lørdag 20. januar 1627	41
Mandag 8. oktober 1627	43
Tirsdag 29. januar 1628	44
Mandag 1. september 1628	45
8. september 1628	46
Fredag 16. og lørdag 17. januar 1629	47
Mandag 9. mars 1629	50
Lørdag 19. september 1629	51
Tirsdag 20. oktober 1629	51
Torsdag 28. januar 1630	53
Onsdag 19. og torsdag 20. januar 1631	55
Torsdag 31. oktober 1633	55
Lørdag 2. november 1633	56
Torsdag 30. og fredag 31. oktober 1634	58
Fredag 6. og lørdag 7. november 1635	60
Onsdag 26. og torsdag 27. oktober 1636	62
Torsdag 21. september 1637	63
Kilder	65

ØVRIGHETEN

På denne tiden var Christian 4. konge over Danmark og Norge. Han regjerte i over 50 år (1596 – 1648) og satte, på grunn av sin store virkelyst og mangeartede interesser, spor etter seg på mange områder. Han var sterkt interessert i økonomiske muligheter i Norge; med å sette igang sølv- og malmgruver, og foretok dessuten en rekke reiser til Norge. Administrasjonen ble effektivisert, og Magnus Lagabøtes Landslov fra 1274 – 1276 ble oversatt til dansk og utgitt som Christian 4. Norske Lov i 1604. Han deltok i flere kriger som ødela statens finanser og medførte drastisk økning av skattetrykket. Som et ledd i styrkingen av forsvaret var det han som la grunnlaget for en egen norsk hær i 1628.

Kongens ombudsmann ute i landsdelene var lensherren. Han var også en fjern og opphøyd person, og kaltes i alminnelighet «befalingsmann» eller «junkeren». Fra kongsgården i Stavanger administrerte han Stavanger Len, det vil si alle bygdene mellom Agder og Hordaland, det som fra gammel tid svarte til det såkalte Rygjafylki eller nå Rogaland Fylke. Kongsgården i Stavanger var sentrum for rettspleien i hele lenet. Hit måtte man for å hente stevninger over folk, unntatt de små sakene som bondelensmannen skulle stevne. Lensherren gav også ut forordninger som ble lest av fogden på bygdetingene sammen med kongebrevene.

I tidsrommet 1613 – 1637 var lensherren på besøk i Bjerkreim to ganger. Lensherre Gabriel Kruse (1616 – 1621) var på skibredetinget 19. januar 1618 og lensherre Henrik Bilde (1621 – 1634) på skibredetinget 29. januar 1625.

I tingbøkene støter vi ofte på fogden. Fogden var lensherrens tjener og ombudsmann. Han handlet i lensherrens navn. Overalt hvor den menige mann kom i berøring med staten, var det fogdens hånd han møtte først. Så godt som hele den lokale administrasjonen gikk gjennom fogden. En vesentlig del av dette styret ble utøvd ved hjelp av bygdetingene, hvor fogden var administrator.

Fogdene vi møter i denne perioden var Tor Søffrensen som ble etterfulgt av Jørgen Lauritsen som så etterfulgtes av Mats Nilsen, deretter Søfren Pedersen og tilsist Bent Svendsen.

Fogden hadde en medhjelper i hvert skibrede, lensmannen eller bondelensmannen som han også stundom kalles. Det var 5 slike lensmenn i Dalane; i Bjerkreim, Helleland, Lund, Sokndal og Egersund Skibrede. Lensmannen var alltid en bonde, og alltid en av de beste i bygden. Han var på den ene siden ombudsmann for fogden og hørte med i administrasjonen, som det laveste trinn, og på den annen side en slags tillitsmann for bøndene i skibredet. I perioden 1613 – 1637 møter vi lensmennene; Villads Vikesdal, Laurits Sveta og Peder Bjerkreim.

De tre som her er nevnt, lensherren, fogden og bondelensmannen, utgjorde forvaltningsorganene. De sørget for at domsstolene fungerte, men de var ikke dommere selv. Det var derimot lagretten og lagmennene.

RETTERGANGEN

Rettergangen foregikk dels på stevne, dels på ting. Stevne var et mer tilfeldig sammenkallet rettsmøte som ble holdt når man ikke ønsket å vente med avgjørelsen til tingtiden var inne, eller når saken helst måtte avgjøres på åstedet. Typiske åstedssaker som skyldsetting, tvist om veirett, jordbytte o.s.v. ble alltid behandlet på stevne, kalt målstevne (saksstevne). Av ting var det to slag, skibredeting for hvert enkelt skibrede (Bierkrims schibredz thinng) og fjerdingsting for flere skibreder sammen (Eggersundtzs fierdinngs thing). De kaltes med et felles navn «bondeting» til forskjell fra lagtinget i Stavanger, som var felles for Ryfylke, Jæren og Dalane, det vil si Stavanger lagsogn.

Skibredetingene ble holdt hvert år om vinteren før og etter jul, tiden for fjerdingstingene var særlig vår og høst, mens lagtinget i Stavanger holdtes om sommeren til Botolvsmess (17. juni). Lensherren og lagmannen deltok i rettsmøtene på lagtinget i Stavanger, men viste seg ikke regelmessig på tingene i bygden.

Lagmannsombudet ble opprettet ved midten av det 12. århundret, og han skulle være rådgiver for domsmennene og for partene, men lagmannens rettsbelæring ble alt i det 13. århundret, under visse forutsetninger, jevngod med en dom. Lagmannen etablerte seg som en overinstans, og krevde at før sakene kom til ham skulle det gå dom hjemme i bygden, av den såkalte lagretten.

Lagretten var den faste kjerne i alle de gamle domsstolene. Av bøndene var noen tatt ut til lagrettsmenn. Deres fremste oppgave var å sitte i lagretten, en nevnd på 6 eller 12 menn. 12 var nødvendig når saken gjaldt

liv og ære. Lagrettens gjøremål var mangfoldige; markegang, arveskifte, vurdering av skade, av skatteevne, av hus, jord og annen eiendom, men først og sist var lagretten en domstol.

Hvem som skulle få sete i lagretten ble utpekt av fogden eller lensmannen, men først måtte han, første gang han ble tatt ut, fare til Stavanger og der møte for lagtinget og avlegge ed for lagmannen. Dermed kunne han ta sete i lagretten.

Ombudet som sorenskriver, eller «tingskriver» som han i begynnelsen gjerne kaltes, ble opprettet for å skaffe lagretten kyndig hjelp. Ombudet kom i stand fra 1592. Sorenskriveren fikk monopol på å sette opp dommer, skjøter eller andre rettskraftige dokumenter, og tjente som sekretær for lagretten. Senere opptrer sorenskriveren som dommer sammen med lagretten, til slutt dommer alene, med lagretten som vitner. Hundre år etter at sorenskriverombudet var opprettet, i 1688, tok Christian 5. Norske Lov skrittet fullt ut og reduserte lagrettsmennene (untatt i visse saker: odels- og eiendomsretter samt livs- og æresaker) fra dommere til rettsvitner. Fra da av forsvant også tingordningen slik den her er beskrevet. I perioden 1613 – 1637 møter vi følgende sorenskrivere; Nils Høgh, Peder Nilsen Krag og Henrik Hansen.

AVSONE MED FOGDEN

I tingbøkene møter vi ofte uttrykk som «soning», «sone», «avsone» eller «være uti minne med fogden». Det betyr rett frem, å være kommet til et forlik, uten at det er falt dom i saken på forhånd. Fordelen ved å gå til «soning» var dobbel, vedkommende slapp en lei rettergang og dessuten slapp en billigere fra det. Den som begikk et rettsbrudd, hadde valget mellom å «å lide etter loven eller sone derfor» – og valget ble gjerne det siste.

Soningen var altså en frivillig sak der fogden (og lensherren) alene kunne avgjøre boten. Boten, som etter loven kunne være meget stor, ble i mange tilfeller ikke innkrevd fullt ut. Soningen inngikk således som et naturlig ledd i selve rettergangen. Det var ikke alltid at avsoningen ble innført i tingboken, eller at det ble utstedet noe dokument, derfor kan vi regne med at noen av de mindre kontroverser nok har gått oss forbi.

ALMUEN

Skibsredetinget var det man i gammel tid kalte allting eller almenningsting. Det vil si alle selvhjulpne bønder skulle møte frem når budstikken gikk. Senere tok en det ikke så nøye med dette, allikevel var det fremdeles en «menige almue» til stede på alle ting, i motsetning til stevnene.

Når det gjaldt rettergangen var almuens deltakelse nå sterkt innskrenket. Opprinnelig var almuens vedtak den rettsstiftende dom. Nå spurtes det ikke mere etter tingmennenes mening. Men de var allikevel ikke helt glemt. En gammel og viktig funksjon stod igjen. Almuen gav skussmål – et vitnesbyrd til det gode eller onde – om en bestemt person. Alle ombudsmenn pleide å skaffe seg en slik attest når de la ned sitt verv.

Det kommer klart frem av tingbøkene at almuen ennå hadde evnen til å opptre samlet i spørsmål som angikk bygdens ve og vel. De «samtykker» i ansettelse av lensmann. De forhandler med fogden om nye skatter, men når det kom til stykket måtte bøndene som regel gi etter.

Almuen, som var til stede, kom fra hele bygden. Mange av den såkalte «menige almue» var nok lagrettsmenn som hadde vært i Stavanger og avlagt ed for lagmannen.

Det var tross alt enda litt av en ære å bli lagrettemann. I løpet av perioden 1613 til 1625 (det mangler rettsreferat fra 5 av disse 12 årene) er det i alt 57 forskjellige lagrettsmenn som hører hjemme i Bjerkreim.

Og så må en regne med noen møtte av interesse for de saker de visste skulle behandles, andre av ren nyskjerrighet, og sikkert flere av gammel vane. Kanskje alt i alt bortimot 100 mennesker var møtt frem.

FOGDEN OG SORENSKRIVEREN PÅ REISEFOT

Skibredetingene ble holdt om vinteren. I Dalane var det 5 skibrede-ting, og på Jæren 9. Alle ble holdt like etter hverandre, og da var det for fogden og sorenskriveren å reise fra det ene tinget til det neste.

Rundt i alle tinglag var det tatt ut skysskarer, en eller to i hvert tinglag. Disse hadde blant annet til oppgave å skyssse fogden og sorenskriveren. I Bjerkreim ble det nyttet to skysskarer, en nord i bygden, og en sønnom broen. Fogden og sorenskriveren reiste ut fra Stavanger, og nyttet skysskarene i bygdene de for gjennom. Hver skysskar møtte med to ut-hvilte ridehester, en til fogden og en til sorenskriveren, og så bar det på hesteryggen til neste skysskar. Det fantes kun ride- og kløvveier i den tiden.

Første tinget startet i Bjerkreim Skibrede, som i den første tiden ble holdt omkring midt i januar måned. Fogden og sorenskriveren la i veg fra Stavanger over Lura, Austrådt og til Ålgård, videre over Bodlestad, Kyllingstad, Nordåsen, Fuglestad, Skjæveland, Vikeså og kom så til Svela, Vikesdal eller Bjerkreim, alt etter hvor lensmannen holdt hus. Der overnattet de, før de uthvilte og sammen med lensmannen, reiste til tingstuen på Bjerkreim.

Etter rettsforhandlingene, vanligvis over en dag (men kunne også gå over to dager), reiste fogden og sorenskriveren videre til neste ting som var Hetland Skibredeting (Helleland). Så bar det videre til Lund, Sokndal og Egersund for deretter å fare gjennom tinglagene på Jæren som var Voll, Kvia, Haugland, Haug, Klepp, Gand, Sola, Goa og Jåtun, for endelig å komme tilbake til Stavanger igjen. Vanligvis tok denne rundturen ca. fem uker.

FJERDINGSTINGET I EGERSUND

Det ble hvert år holdt fjerdingsting i Egersund (på Slettebø eller Årstad) som gjaldt for Dalane. For Jæren ble fjerdingstinget holdt på Haug i Klepp. Fjerdingstinget var et representasjonsting. I Egersund møtte alle 5 lensmennene fra sine skibreder i Dalane, sammen med hver sine 6 lagrettesmenn, altså tilsammen 35 representanter, foruten fogden og sorenskriveren. På fjerdingstinget ble straffesaker behandlet, som gjerne først hadde vært på skibredetinget. Det ble dessuten lest opp kongebrev, nye forordninger, eller fogden skulle forhandle med bøndene.

Gjennom disse 25 årene (1613 – 1637) ble det lest opp en rekke kongebrev og forordninger, som også gjaldt for almuen i Bjerkreim. Her skal nevnes noen:

- 1613 – Det skal gis en 1/2 daler som månedslønn for hvert mannsverk til hæren.
- 1616 – Ingen må la seg lede til å hugge eller selge noe tømmer til fremmede eller utenforstående skipperer eller kjøpmenn.
  - Med det aller første, uten all unnskyldning, skal vardene langs veiene gjøres ferdige.
  - Våpnene skal holdes ferdige, og være beredt til å møte til mønstringsplassen når det blir gitt beskjed.
  - Den skytterbåten som almuen har stående i Stavanger er forfart av regn, sol og vind, og må settes istand, samt bygge naust og oppbevare segl, redskap og alt tilbehør, om de vil unngå å måtte påkoste en ny for egen regning.

- Kongebrev om ny myntinndeling.
- Almuen ble minnet om sin plikt til å gi tiende av alt fiske, korn samt annen avl til kongen, kirken og presten.
- Plikt til å nytte merkede mål ved alt salg og kjøp av salt, korn og annet.
- Almuen må la gjøre ferdig, ved første leilighet, alle almenne broer og veier, såvel som veivardene.
- 1618 – En skytterbåt skal almuen i Dalane og Jæren bekoste ved første leilighet, til landvern mot rikets fiender, så stor at det kan ro 60 mann på hver side av den, og vil koste halvfemtenhundre og ti riksdaler å bygge.
- Årlig underhold til galeien (krigsskipene).
- Forandring av mynten.
- 1623 – Lagmannen har befalt at alle stevninger skal tas på Kongsgården, Stavanger, unntatt de små sakene som bondelensmannen skal stevne.
- 1626 – En ny jordebok over den årlige landskylden, samt herlighet i fiske, god avl eller sagbruk for alle gårder i Stavanger len skal forfattes og sendes til Akershus. (Jordeboken kalt «Grågåsen»).
- 1628 – I dette året ble den norske hæren opprettet, og dette lyder slik som referert 8. september 1628 (se avskrift lenger ute).
- 1633 – Kongelig sendebrev, at fanger skal føres til fogdens gård.
- Brev om kirkens reparering og vedlikehold.
- 1635 – Kongebrev om at Stavanger-marknaden er forandret til å holdes St. Hans dagen. (Stavanger-marknaden ble opprettet i 1622 og ble da bestemt til å være 16. oktober).
- Skattebrev – 10 mann skal legges i lag og gi 10 riksdaler.
- Åpent brev om løsgjengere.
- Et sendebrev om at de som ikke har pass fra sin husbonde de har tjent, eller er tjenesteløse, skal anholdes og gis til tjeneste hos en ærlig mann.
- 1637 – Kongelig sendebrev om oppkjøp av mår, rev og ulveskind.

HERREDAGER

Herredagene ble holdt regelmessig hvert 3. år (fra 1599) og var en betegnelse for møte av rikets stormenn. I slike forsamlinger utøvet kongen sin domsmakt ved å holde retterting, hvor de største og betydeligste

sakene ble behandlet. I 1607 ble det holdt herredag i Stavanger, hvor kongen, Christian 4. deltok (første kongebesøk på 100 år).

Tingbøkene forteller om herredager i Skien (1619), Trondheim (1625), Christiania (1628, 1634) og Bergen (1637). Fra 1660-årene ble herredagene avskaffet.

BJERKREIM TINGSTUE

På skibredetingene måtte foruten lensmannen og lagretten, også fogden og skriveren være til stede. Lagrettemennene, sammen med de bøndene som ellers er møtt frem, dannet tingalmuen. Hvert tinglag hadde sin tingstue «med bord, benker og all annen dens fornødne tilbehør» som det het seg. Bøndene eide tingstuen og holdt den vedlike. Hvor Bjerkreim Tingstue lå, er det ingen beinveges beviser på, men det finnes flere prov på hvor plasseringen må ha vært.

I tingbøkene kan vi lese stedsangivelser som: – på Bjerkreim tingsted – Egersund fjerdingsting på Bjerkreim – Bjerkreim skibredeting på Bjerkreim – på Bjerkreim rette tingsted – på Bjerkreims berammede tingstue – på Bjerkreims tingstue.

Den 2. november 1633 har sorenskriveren ført i pennen: «*Bleff retten Betient Paa Birckerims Skibberedtzting – – –* » og videre i møtereferatet «*Paa Tingstuffen, bleff oplæst en Semie emellum – – –* ». Skibredetinget ble altså holdt på tingstuen tidligere i årene 1619 og 1620 er det angitt «Bjerkreim skibredeting på Bjerkreim». Av dette må det altså være fastlagt at tingstuen lå på Bjerkreim.

Under samme tinget, den 3. november 1633, ble det under rettsmøtet hentet et lammeskind fra Røysland, og da kunne ikke tingstuen ha ligget så langt borte.

Landskylden på Bjerkreim var 10 får, 2 får var gammelt kirkegods (1360 – 1370 kirkested), og ved reformasjonen 1536 lagt under kongen.

Med kirken på Bjerkreim som sentrum i bygden og kongens gods like ved, var det naturlig at tingstuen ble plassert nettopp her, kanskje like sønnenfor kirken. Da kunne de også ringe med kirkeklokkene når tinget var satt, slik som skikken var og loven tilsa.

Når tingstuen ble oppført, vites det ikke.

Fra gammel tid var Thenxudall (Tengesdal) møteplass og tingsted. Dette ble endret omkring 1380, da administrasjonssenteret først ble lagt til Bjerkreim. Men enda i 1442 ble en semje gjort på Tengesdal, som syner at Tengesdal etter gammel vane fremdeles var møtestedet. At det

har vært noen tingstue i denne tiden er lite sansynlig. Riksstyret hadde lite behov for stadig kontakt med almuen, fordi det bare gikk ut meget få kongebrev, og sjelden eller aldri kom nye skatter. Brev om leidangsutbud ble f.eks. i det 14. århundret ikke lest opp av sysselmannen på tinget, men av presten foran kirkedøren. Riksstyret i Norge var i tiden 1350 – 1500 altfor svakt til å kunne øve noe press på almuen. Men så kom en ny tid. Fra Kjøbenhavn ble det etter hvert, gjennom det danske lensstyret, bygget opp en effektiv administrasjon. Vi kan merke på de stigende skattene ut gjennom det 16. århundret (fra 1519 og utover) hvordan grepet igjen festnet. Mest sansynlig er at tingstuen ble oppført sist på 1500-tallet, kanskje en tid etter at lensmannsombudet kom istand i Bjerkreim (først nevnt i 1563).

Tingstuen bestod av et rom, kanskje 12 x 12 alen i flatemål, dvs. omkring 60 m². I rommet var det godt med benker å sitte på. Et par små glassvinduer slapp inn tilstrekkelig lys til rommet. Der var ingen ovn i stuen, og det kunne være rettelig kaldt på den hardeste vinterstid. Kanskje det var kulden som skremte tingmennene 17. januar 1617. De fikk bare bestemt hvem som skulle fare til lagtinget og hvem som skulle være skysskarer det året, før møtet ble hevet. Og så fortsatte de dagen etter i stuen hos lensmannen på Svela.

Hvor lenge tingstuen var i bruk vites ikke nøyaktig. I tingtavlen i Christian 5. Norske Lov fra 1688, er fjerdingstingene forsvunnet. Likeens er lagrettsmenn redusert fra dommere til rettsvitner. På det viset forsvant hele det svære apparatet, som disse bondetingene satte i stand, og tingstuen ble således overflødig etter å ha vært i bruk i omkring 100 års tid.

RETTSMØTET ER SATT

I tingstuen var det midt på gavlveggen plassert et langbord, nærpå 4 meter langt, og godt meteren bredt, med benker omkring. Bordet hadde plass for de ialt 12 lagrettsmenn (dommerne) samt fogden, sorenskriveren og lensmannen. Det hersket nok alltid en rangordning ved bordet, med fogden midt på bordlengden, sorenskriveren og lensmannen ved sine sider, og de eldste og lengstværende lagrettsmenn deretter.

Når lagrettsmennene hadde benket seg omkring bordet, fann sorenskriveren frem tingboken, blekkhuset og fjærpenen fra skreppa si. Og slik ble tingboka ført: «*Bierkrims schibredhthing som thinnged bleff och ahngich 11 january anno 1633. Neruerinndis kong: mays: jouged Thornn Søffrennsenn, Niels Høgh thingschriffuer och Vellatz Vigisdall lenns-*

mann. Domsmennenn som retenn besat ere: Knud Vigisdall, Thorgier Skiffuellann, Lauritz Suelle, Tholluff Suelle, Utorum Sunnduor, Anders Saghlannd, Olluff Iffuisdall, Giermann Ryssland, Peder Kleppeliie, Tholluff Skieffuellann, Olluff Giederimb och Erich i Aassenn.»

Så ble det nedskrevet hvem som skulle « – farre thil laugtinged thill Boto-
tolphi først komindis, och der att gjørre dieres laugrets eed for laugmann-
den – – – ». Og så ble de forskjellige sakene tatt opp til behandling. Det
var straffesaker – fra de små og for så vidt uskyldige, f.eks. «*nidt Orum
Thinningsdall for hand haffde slagenn enn hønne ihiell for hanns grannde
udaff frj ville och forsett*» – til de helt store som drap og blodskamssake-
ne. Og så var det handelstvister eller oppgjør som var uteblitt, for ikke å
glemme de mange eiendomstvister.

Vi får ofte høre om pergamentsbrev som ble fremlagt i retten. Dette er
ugarvet, renskrapet og glatted dyrehud, noe som viser at papiret enda ik-
ke var kommet i fullt bruk.

Når rettsmøtet var ferdig, ble tingboken opplest og alle tingmennene
skulle sette sitt segl (bumerke) under. Bumerkestempelet var utført av
metall, messing eller sølv, og var lagrettsmannens personlige eiendom.
Det var like bindende som personlig underskrift, og ble nok brukt av den
grunn at man ikke kunne skrive. Det måtte alltid oppbevares på et trygt
sted, så det ikke skulle kunne misbrukes.

Bumerket ble trykt inn i lakk, og dommene var således beseget.

DE ELDSTE TINGBØKENE

Den eldste sorenskriverprotokollen i Norge som er bevart frem til
idag, er tingboken for Jæren og Dalane for året 1613. Særlig interessant
er det at første møtetreferat i denne boken gjelder Bjerkreim skibrede-
ting (11. januar 1613), og altså det eldste i Norge fra så gammel tid. Ting-
bøkene fra andre bygder i landet er meget yngre. De eldste er to proto-
koller fra Solør fra 1633 – 1634, og Solør og Østerdalen fra 1638 – 1639
og en fra Nordfjord som tar til i 1641.

For Jæren og Dalane finnes sammenhengende rekker av tingbøker
med mindre avbrytelser: 1613, 1616 – 1620, 1622 – 1631, 1633 – 1645,
1650 – 1659, 1663 – 1669, 1671 – 1680, 1682, 1684 og utover. Rådstue-
retts- og bytingsprotokoller fra Stavanger er delvis bevart fra 1617, lag-
tingsprotokoller fra 1637. Tingbøkene for Ryfylke tar til 1616. Disse
tingbøkene fra Rogaland har særskilt stor interesse fordi de er de eneste i
sitt slag fra så gammel tid, og viser oss rettsordningen ute i bygdene i alle
detaljer.

Tingboken var en offentlig protokoll. Den ble utlevert av lensherren, og når den var utskrevet, brakte sorenskriveren boken tilbake til skriverstuen på Stavanger Kongsgård. Her ble den oppbevart i arkivet, og her kunne folk senere få utskrifter av den.

MANDAG 11. JANUAR 1613

På Bjerkreim skibredeting var fogd Tor Søffrensen, tingskriver Nils Høgh og lensmann Villads Vikesdal tilstede. Doms menn som retten besatt er: Knut Vikesdal, Torger Skjæveland, Laurits Sveta, Tollef Sveta, Guttorm Sundvor, Anders Sagland, Olav Ivesdal, Gjermund Røysland, Peder Klippali, Tollef Skjæveland, Olav Gjedrem og Erik i Åsen.

SAK 1:

Tollak Tengesdal og Sven Eikeland skal reise til Botolvsmess til førstkommende lagting, og der avlegge lagtingseden for lagmannen.

SAK 2:

Avsonet, Villads Vikesdal og Guttorm Sundvor med fogden, fordi Vigstein Espeland har gitt Sven Eikeland et knivstikk. På grunn av sin fattigdom skal han bare gi 6 daler til kongen innen førstkommende fastelaven.

SAK 3:

Avsonet, Gjermund Ognedal for et øksehammerslag han slo sin granne, Tore Ognedal, gav derfor 2 daler.

SAK 4:

Avsonet, Olav Ivesdal for at han i vanvare skar Olav Steinson på Gjedrem i hånden med en kniv, gav derfor 3 daler.

SAK 5:

Avsonet, Helge Apeland skar Olav Gjedrem i hånden med en kniv, skal derfor gi 2 1/2 daler innen førstkommende fastelaven. Dette lovet Nils Helland på Helges vegne.

SAK 6:

Laurits Sveta hadde stevnet Helge Apeland fordi han ikke hadde etterkommet en kontrakt og semje, som var inngått i nærværelse av lagmannen, Jørgen Kås, og 12 lagrettsmenn. Det ble avsagt denne dom, at Helge skal bøte til kongen 4 mark sølv og til sin motpart 1 mark sølv, og fullstendig etterkomme semjen innen mandag førstkommende.

SAK 7:

Avsonet, Helge Apeland skal gi til kongen 2 1/2 daler innen førstkomende fastelaven fordi han uforvarende skar Laurits Sveta i fingeren med en kniv. Helge Apeland forpliktet seg her foran retten å gi Laurits Sveta en god fole som kan gå på beite i sommer, og dermed er allting klart i den tidligere semje som er foregått, hvorpå de tok hverandre i hendene på det.

SAK 8:

Avsonet med fogden, Laurits Sveta betaler med det første 3 daler for det hogget han har gjort Helge Apeland, i hans arm med en øks.

SAK 9:

Avsonet, Helge Apeland med fogden, at han skal innen høsten betale 4 1/2 riksdaler for de skjellsord han har talt på Laurits Sveta og hans kvinne. Dette lovet Villads Vikesdal.

TIRSDAG 12. JANUAR 1613:

På Bjerkreim tingsted var fogd Tor Søffrensen, tingskriver Nils Høgh og lensmann Villads Vikesdal tilstede. Domsmenn var: Torger Skjæveland, Gjermund Røysland, Laurits Sveta, Tollef Sveta, Erik i Åsen, Olav Ivesdal, Hallvard Vikeså, Torkell Holmen, Rasmus Bjerkreim, Laurits Bjerkreim, Peder Kleppali, tollef Skjæveland, Bjørn Vikeså, Knut Vikesdal, Sven Eikeland, Guttorm Sundvor og Anders Sagland.

SAK 1:

Fogd Tor Søffrensen sto opp og las et brev fra statholder Enevald Kruse, angående underhold av soldater som lå i leir i Oslo og Udevalla, og esket og begjærte om almuen kunne gi han et riktig gjensvar på det, hvorved lagretten såvel som den menige almue som var tilstede, samtlige svarte at de ikke hadde verken råd eller formue å gi slikt underhold. Men dersom de, ved brev fra kongen, ble pålagt en skatt vil de betale den i rett tid.

SAK 2:

Rasmus Tveit hadde stevnet Anon Fjermedal for 5 daler han hadde til rest på det beløpet han solgte Fjermedal til han for. Så møtte Anon og benektet at han aldeles ingenting var Rasmus skyldig, men hadde betalt ham og sa at dette kunne han bevise med prov. Retten har så avsagt at Anon skal være forpliktet å betale Rasmus de nevnte 5 daler innen førstkommende mandag, eller møte på førstkommende Egersund Skibreiding og der føre sine beviser.

SAK 3:

Elling Hegelstad lovet og forpliktet seg her overfor retten å betale Rasmus Austrumdal en ku, eller 3 daler i stedet, innen førstkommende høst, som han er skyldig, og dermed være forlikt.

SAK 4:

Avsonet, med fogden: Olav Larsen på Åmdal skal betale 12 daler innen førstkommende høst for at han har overtrått og gjort imot kongens ombudsmenners forbudsbrev og adskillige dommer. Forlovere: Laurits Svela og Peder Kleppali.

SAK 5:

Olav Larsen på Åmdal forpliktet seg her overfor retten, at han nå til førstkommende vår, uten all motsigelse, skal flytte fra nevnte Åmdal, og gjøre plassen ryddig for mennene på Gjedrem. Dog skal han ikke flytte noen hus fra garden, uten det ene huset han har bygget etter at forbudsbrevet ble forelest ham. Hvorpå han nu tok Anbjørn Gjedrem, Svale Gjedrem og deres medeiere i hendene, lovet å holde etterkomme dette uten å gjere imot og dermed være venner og vel forlikte.

SAK 6:

Laurits Gunderson, på Lille-Svela, hadde stevnet Peder, sin granne, for et hus han uten lov og dom hadde tatt fra ham og ført det bort, og som han hadde kjøpt for 6 daler. Peder kunne ikke benekte dette, og heller ikke erklære lovligheten av det. Retten har derfor avsagt at Peder Lille-Svela skal være forpliktet å føre samme hus tilbake og oppføre det på samme sted, eller å være forpliktet å gi ham 6 daler som det er kjøpt for, og dessuten bøte til kongen 3 mark sølv for det han har tatt med urett.

Ettersom Peder Lille-Svela ikke har etterkommet et forlik som tidligere er inngått mellom dem, ved hjelp av seks menn, skal han innen mandag heretter betale til kongen 4 mark sølv eller utsøkes fra sitt bo.

SAK 7:

Avsonet, med fogden: Anon Vinningland har uten lov og tillatelse gått inn i smia til Laurits Bjerkreim og tatt fra ham et smisted. Han skal derfor gi til kongen 6 daler som han betaler med det første, og skaffer Laurits det samme smisted tilbake som han har tatt.

SAK 8:

Anon Vinningland tilsa at Laurits Bjerkreim for tre eller fire år siden tok fra ham to skogstrær uti Hogås-skogen, men hadde ingen bevis på det.

SAK 9:

Olav Steinson på Gjedrem bad om sitt skussmål overfor den menige lagretten og almuen som nå var tilstede, og bekom det gått på alle måter.

ONSDAG 14. JULI 1613:

Følgende edsvorne lagrettsmenn: Laurits Bjerkreim, Rasmus Bjerkreim, Gjermund Røysland, Torkell Holmen, Laurits Sveta og Laurits Laksesvela samt sorenskriver over Jæren og Dalane len, Nils Høgh, og lensmann i Bjerkreim skibred, Villads Vikesdal, er tilstede på Bjerkreim tingsted.

Asbjørn Rasmusson på Ims har stevnet Tollef Olson på Storesvela og tiltalt ham for to åpne beselede dommer lydende på 8 voger fisk, som Tollef er blitt skyldig Asbjørn, men som han ikke har holdt eller etterkommet som han burde.

Begge dommer er avsagt her på tingstaden, den første den 13. april og den annen den 31. mai i år, med seks ukers tid imellom, som er beregnet for at dommen skulle gjøres opp til fulle.

Derpå fremla nu Asbjørn Rasmusson en åpen beseklet seks manns dom, datert Bjerkreim tingstad den 20. januar 1612. Denne dommen gjør rede for at Asbjørn har lagt frem Tollef sin klare håndskrift på de nevnte 8 voger fisk som Tollef med sin egen hånd har underskrevet, og som han heller ikke benekter for. Dommen gjør også rede for at Tollef mener seg å ha vært nøyd og tvungen, og begjærer å måtte komme til regnskap på ny. Dette kan han ikke bevise, og dommen ble avsagt at Tollef skulle være forpliktet av sin håndskrift.

Dernest fremkom lagmann i Stavanger, Povel Lett, med sin åpne beselede dom, datert Stavanger rådsstue den 15. september forrige år, hvilken han da har avsagt følgende dom; at Tollef skal være forpliktet innen andre mandag etter denne dommen å etterkomme sin håndskrift til fulle eller innen samme tid å avbevise den ved lovlige måter.

Deretter spurte Asbjørn Rasmusson om ikke Tollef Olson var forpliktet å etterkomme de foreskrevne dommer, og derfor var dom begjært.

Dertil svarte Tollef Olsen og begjærte at han måtte komme til regnskap med Asbjørn på ny igjen, og hvis det ikke kunne skje, tilbød han nu så vel som han andre gangen tidligere ville gi Asbjørn sine halve eiendeler og dermed gjøre opp for seg. Dette ville så vidt rekke til å etterkomme dommene, men noe videre mer hadde han ikke råd til å gi.

Da tiltale, gjensvar, brever og dommer nu har vært for oss i retten, har vi etter sådan skjønn og etter 6. kapittel i tingbolkens innhold ennu pålagt Tollef Olson innen seks uker å etterkomme samme dom og gjøre den til fulle. Til vitnesbyrd under våres signetter. Actum anno die ut supra.

FREDAG 17. JANUAR 1617:

På Bjerkreim skibredeting var fogd over Stavanger len Jørgen Lauritsen, sorenskriver i Jæren og Dalane len Nils Høgh og lensmann i Bjerkreim skibrede Laurits Svela. Domsmenn som retten er besatt er: Villads Vikesdal, Torger Skjæveland, Tollef Skjæveland, Tollef Svela, Skiljan Slettebø, Torger Jakobson på Sleveland, Torger Olson Sleveland, Asbjørn Holmen, Bjørn Vikeså, Hallvard Vikeså, Torkell Ivesdal og Erik i Åsen.

SAK 1:

Etternevnte menn skal reise til lagtinget som er: Torkell Kleppali og Maurits Øvrebø.

SAK 2:

Å være skysskarer ennu dette året er: Olav Lille-Svella og Helge Apeland.

DEN 18. JANUAR 1617 PÅ STORE-SVELA

De samme nærværende

Domsmenn som retten er besatt er: Tollef Skjæveland, Hallvard Vikeså, Torgrim Malmei, Tollef Svella, Anders Sagland, Olav Ivesdal, Sven Eikeland, Jon Vasbø, Skiljan Slettebø, Torkell Ivesdal, Laurits Hegelstad og Erik i Åsen.

SAK 1:

Avsonet, Orm Tengesdal, for han har slått i hel en høne for sin granne, utav fri vilje og forsett. Skal derfor gi til kongen 2 daler som blir å betale på førstkommende Egersund ting.

SAK 2:

Avsonet, Laurits Bjerkreim for han har mot fogdens forbud, ført noe høy ut fra hans grannes eng. Skal derfor gi til kongen 10 riksdaler som betales innen førstkommende midtfaste.

SAK 3:

Henrik Rikløffsen, fullmektig hos lensherren Jørgen Kaas, har tiltalt Laurits Bjerkreim for en okse han ifølge lensherrens registre skal ha skjenket og gitt lensherren og å ha i foring. Laurits Bjerkreim møtte og sa at han ikke kunne minnes å ha gitt Jørgen Kaas noen slakter okse. Er derfor slik rett avsagt, at Laurits Bjerkreim skal være forpliktet å betale

til Jørgen Kaas eller hans fullmektig den nevnte okse, eller dens verdi, innen mandag heretter, eller ha det i minne.

SAK 4:

Mats Nilsen, tjener hos fogd Tor Søffrensen, har tiltalt Torger Skjæveland for 16 daler, for en arv han har kjøpt av Gunder Meling på Ombo. Torger møtte og berettet at han hadde selv betalt samme arv til rette arvinger slik som han i fjor hadde utlovet her på skibredetinget, og påberopte at han i så måte ingen penger hadde utlovet til Tor Søffrensen.

Retten har derfor avsagt, at Torger Skjæveland skal nu være fri for Tor Søffrensen tiltale, fordi Torger har betalt arvingene slik han har utlovet, og Tor igjen må søke sin oppreisning hos Gunder Meling som har solgt ham den samme arven.

I like måte er av lagretten slik rett avsagt, at alle de av almuen her i skibredet som ifølge Tor Søffrensen register og regnskaper står tilbake med kongens bøter, leidang, tiende og andre rettigheter skal være forpliktet å betale nevnte Tor Søffrensen eller hans fullmektig 14 dager heretter, eller utsøkes av enhver, deres bo med utpanting.

SAK 5:

Olav Finsnes i Lunde skibrede tiltalte Hans Kydland for en børs han hadde solgt til Hans for 5 daler og hadde fått full betaling for den til samme tid, men nå ville Olav ha samme børs igjen og ville gi han klær igjen.

Hans møtte og berettet at den samme børsen var oppbrent for ham i den ildskade som grasserte nylig hos ham. Er derfor slik rett avsagt at Hans skal være fri for Olav sin tiltale i denne sak.

TORSDAG 26. JUNI 1617

Følgende edsvorne lagrettsmenn i Bjerkreims skibrede: Villads Vikesdal, Tollef Svela, Tollef Skjæveland, Svale Gjedrem, Asbjørn Holmen og Laurits Hegelstad var forsamlet på åstedet ved Bjerkreim, ettersom vi etter øvrighetens befaling av lensmannen, Laurits Svela, var tilnevnt å befare og besiktige ett stykke eng uti utgården, som ligger ute med Odlandsveien, og som Laurits Bjerkreim i lang tid har brukt, men dog med rette bør ligge under den parten i Bjerkreim som tilhører kongen og som Kolbjørn Bjerkreim nu bruker.

Tilstede er befalingsmann Gabriel Kruse, Greger Aslaksen, borger i Stavanger, Gabriel Lauritsen, skolemester i Stavanger, som representerer skolens part her uti Bjerkreim. Dessuten sorenskriver Nils Høgh og lens-

mann Laurits Sveta samt Laurits Bjerkreim, Kolbjørn Rasmusson og Olav Gjermundson, leilendingar på Bjerkreim.

Da ettersom vi var lovlig tilkalt, kom først Kolbjørn frem og hadde instevnet etterskrevne vitner, for hvordan det uti Guds sannhet vitterlig var med denne stykke engteig. Og nu ble først Peder Kleppali fremkalt og prøvet at hans fader Knut hadde tidligere bodd på Bjerkreim i 23 samfulle år på den part som tilhører kongen. Da brukte han alltid samme stykket eng utmed Odlandsveien, som partene nå omtvister. Dette stykket eng strekker seg fra en stein som står søndenfor Odlandsveien og rett nord i utgjerdet, hvor nu med velbyrdige Gabriel Kruse og Gregers bevilling blev nedsatt en endestein. Torkell Gåsland prøvet at han for noe tid siden tjente åtte års tid hos Torger, som bodde på Bjerkreim, og brukte kongens part der ute sammen med en del av kirkens part. Da fulgte samme eng med kongens part, endog han til samme tid, på grund av sin gode vilje, bevilget at Laurits Bjerkreim fikk bruke det en stund. De samme ord som Torkell nå hadde prøvet, prøvet også Olav Fjermedal. I tillegg bekjente Olav at hans husbond Torger forbød ham i den tiden han tjente der, at han ikke måtte slå hverken gras eller lyng der. Disse prov og vitnesbyrd kunne Laurits Bjerkreim ikke i noen måter si imot eller avbevis.

Etter disse prov og vitnesbyrd og Laurits Bjerkreim sin egen bekjennelse, har vi ikke kunne finne det rettere enn at nevnte stykke eng jo heretter bør brukes under kongens part, som Kolbjørn nå bruker og besitter.

Dernest ble Laurits Bjerkreim bevilget å nytte den utslått som ligger utmed Odlandsveien, som han tidligere har brukt. Derimot skal Kolbjørn beholde all den annen utslått, som strekker seg i Vierrunden og heden i Bjørnåsbrådet. Og Kolbjørn derimot skal overlate et stykke eng til sin granne Olav, kalt Indre Årvoll, som Kolbjørn hittil har brukt, så enhver av dem deretter skal nyte og bruke sin anpart som her er berørt.

Hvorpå de nu med velbårne Gabriel Kruse og Greger Aslaksens vilje tok hverandre i hendene, og lovet å holde og etterkomme rettens utfall.

Dernest har vi seks menn etter velbårne Gabriel Kruse og Greger Aslaksens oppfordring befaret Bjerkreims gårdens eiendom i åker og eng, av den årsak at de formente å endre den forrige landsskyld, som var 10 sauer overalt, for hvilke sauer de begjærte smør og huder istedet. Hvortil leilendingene Laurits Bjerkreim, Olav og Kolbjørn Bjerkreim nu samtykket, i stedet, å utgi fem huder og fem halve løp smør i landskyld årlig, som er for kongens part beregnet til en halv løp smør og en hud, og på skolens part fire huder og fire halve løp smør, og landskyld og leidang skal ikke videre forhøyes, fordi de bor uti en allfarvei.

Samme dag ble Tollef Skjæveland forligt med velbårne Gabriel Kruse og lovet på sin og sin faders vegne heretter å gi til kongen 2 løp smør i

årlig landsskyld av Skjæveland istedet for den ku som tidligere var utgitt i landsskyld.

MANDAG 19. JANUAR 1618

Bjerkreim skibsredeting. Tilstede ærlige og velbårne mann Gabriel Kruse, kongens befalingsmann over Stavanger og disse underliggende len og fogd Tor Søffrensen.

Domsmenn som retten er besatt: Nils Høgh tingskriver, Villads Vikesdal, Laurits Bjerkreim, Torger Skjæveland, Sven Eikeland, Olav Ivesdal, Halvard Vikeså, Tollef Svela, Tollef Skjæveland, Laurits Hegelstad, Bjørn Vikeså, Svale Gjedrem, Tor Ivesdal, Skiljan Slettebø, Asbjørn Holmen og Anders Sagland.

SAK 1:

Johannes i Holmen og Tore Tengesdal skal fare til lagtinget ved Bortolvsmess og der avgi deres lagrettsed.

SAK 2:

Å være skysskar dette år: Olav Lille Svela og Helge Apeland.

SAK 3:

Osmund Eikestad og Torger Jakobson på Sleveland ble forlikt med hverandre, om et slag Torger hadde slått Osmund, med en skål i hans hode. Avsonet Torger skal for samme sak gi til kongen 4 riksdaler, og betale til førstkommende påske.

SAK 4:

Avsonet, Arne Lauvnes tiltalt for at han kastet et steinfat på Josef Heland, lovet derfor å gi til kongen 4 riksdaler ved fjerdingtinget i Egersund.

SAK 5:

Knut Espeland kom her frem for retten og klaget at hans granne, Sigmund Espeland, nu i sist jul kom inntil ham mens han lå i sin seng, og ville ha slått ham ihjel, slik at han med kvinne og barn måtte rømme utav huset og opp på et loft, og dersom ikke kvinnen i samme tid hadde dratt opp stigen etter seg på loftet, hadde han drept dem begge. Han hadde også sagt at om han ikke kunne komme til Knut og hevne seg på han, ville han sette ild på gården.

Dernest kom Tollak Asheim frem og klaget at Sigmund den annen juledag kom inn til ham i hans hus og vanæret både han og hans gjester og spilte ned hans øl og mat, og samtidig ville han ha stukket Sivert Berland med en kniv, hadde han ikke kommet under bordet og skjult seg for ham.

I like måte klaget Laurits Hegelstad at Sigmund for noen år siden kom inn i hans hus mens han var borte og slo fem øksehammerslag i hans bord uten noen skyld eller grunn. Dette beviste han ved Laurits Svela og Villads Vikesdal. Den klage som Tollak Asheim førde over Sigmund Espe-land beviste han med Hallvard Ivesdal, Sven Asheim, Einar Svela, Sivert Berland med flere.

Dernest beklaget den menige lagrett og almue seg over ham og begjærte at han måtte forlate skibredet for sin overdådighet, da de fryktet at han kunne slå noen ihjel eller andre kom i ulykke for ham. Han hadde også tidligere tatt en kniv i sin munn og ville skjære sin egen brors barn med i ansiktet, og da det ikke lyktes ham, tok han en annen kniv utav ermen og kastet etter barnet. Dertil svarte Sigmund, og kunne på ingen måter si imot hva klagerne erklærte, uten det eneste at han benektet å ha kastet kniv etter barnet.

Fordi at den menige mann klager på ham, såvel lagretten som andre, kan der ikke nå falle dom over Sigmund, men med bevilgning fra velbemeldte velbårne Gabriel Kruse er saken innfunden for lagmannen i Stavanger og der avhente dom. Og nu begjærte Gabriel Kruse noen til å borge for ham inntil saken avgjøres, hvortil almuen svarte at ingen av dem ville borge for ham.

SAK 6:

Vilhelm Melhus kom frem for retten og klaget at Orm Øygrei hadde tatt noe tømmer fra ham uten lov og dom, som han hadde hugget i sin egen skog, hvortil Orm svarte, at det samme tømmeret var hugget i hans skog. Ettersom partene ikke har noen vitnesbyrd på noen av sidene, er saken slik avgjort at sorenskriveren skal besiktige skogen sammen med villige menn.

SAK 7:

Olav Vasbø var lovlig stevnet av lensmannen for en pike han skulle ha gjort med barn men møtte ikke. Ble tildømt å bøte til kongen 1 mark sølv i stevnefravær, som betales innen en 1/2 måned.

SAK 8:

Avsonet, Jakob Fuglestad har slått sin granne Gunnvor et slag med en kjepp, skal derfor gi til kongen 1 daler som betales straks.

SAK 9:

Lensmannen bekjente å ha stevnet Olav Lauperak på Svale Gjedrem og Torger Slevelands vegne for hva han skylder dem, men møtte ikke. Ble derfor tildømt å bøte til kongen 1 mark sølv i stevnefravær.

SAK 10:

Elling Hegelstad forpliktet seg for retten å betale til lagmannens tjener med det første, dersom han var skyldig ham.

SAK 11:

Elling Hegelstad forpliktet seg til å betale til førstkommende påske en daler til Olav Lille Svela som han var skyldig.

SAK 12:

Saken mellom Anbjørn Efteland og Torkell Kløgetvedt angående landsskylden er opptatt til førstkommende Egersund Fjerdingting.

SAK 13:

Knut Laksesvela lovet å betale til Villads Vikesdal en halv daler og en børse, som han var skyldig, med det første.

TIRSDAG 8. SEPTEMBER 1618

Egersund fjerdingting ble holdt på Bjerkreim den 8. september 1618 med fogd Mats Nilsen sorenskriver Nils Høgh og lensmenn og lagrettsmenn fra Egersund, Sokndal, Lund, Helleland og Bjerkreim Skibred.

Det ble opplest kongens brev datert Kjøbenhavn den 4. juli anno 1618 angående anvendt bekostning på de to krigsskip som med første leilighet skal utgives og betales.

MANDAG 11. JANUAR 1619

Bjerkreim Skibredeting ble holdt på Bjerkreim. Tilstede Mats Nilsen, kongens fogd, Laurits Svela, lensmann.

Domsmenn som retten er besatt: Nils Høgh sorenskriver, Villads Vikesdal, Tollef Svela, Sven Eikeland, Torkell Kleppali, Laurits Hegelstad, Skiljan Slettebø, Asbjørn Holmen, Erik Åsen, Rasmus Netland, Jon Eik, Torkell Ivesdal, Johannes Holmen, Tor Ivesdal, Hallvard Vikeså, Svale Gjedrem, Tore Tengesdal og Anders Saghland.

SAK 1:

Sigbjørn Vasbø og Orm Kløgetvedt skal fare til lagtinget til Botolphi og avlegge eden.

SAK 2:

Vedkommende den sak mellom Orm Øygrei og Vilhelm Melhus om de åtte stokker oretømmer som Orm har tatt ifra Vilhelm, da ettersom

her ikke føres bevis på hvor godt dette tømmeret har vært, er saken derfor opptatt til første fjerdingting i Egersund, for at Orm da skal føre bevis på hvor godt tømmeret har vært, eller la retten gå derhen.

SAK 3:

Avsonet, Orm Tengesdal for han har slått sin granne Torkell med et ljà-orv. Skal derfor gi til kongen 1/2 riksdaler som betales til fjerdingtinget i Egersund.

SAK 4:

Avsonet, Anon Fjermedal for at han for noen år siden har stukket Gunnar Dyrskog i armen med en kniv, og skal derfor gi til kongen 4 riksdaler.

SAK 5:

Angående den samleiesak med Gunnar Dyrskogs sønn Jon, som han skal ha begått med Arne Kalveskogs datter Astri. Da, ettersom piken ikke nu selv er tilstede, ble saken derfor oppsatt til førstkommende Egersund fjerdingting, og partene på begge sider møter der og avhender dom.

SAK 6:

Vigstein Espeland tok Torkell Asheim i hånden her foran retten, og lovet å betale Torkell en sau, som hans kone uten lov og dom for gjeld sak hadde tatt i fra Torkell. Vigstein avsonet for samme sak, og lovet å gi 1 riksdaler til kongen, for sin fattigdoms skyld.

SAK 7:

Avsonet, Tollef Terland avsoner på Knut Steinsons vegne for en samleiesak som Knut skulle ha begått med et kvinnfolk Ragnhild. For hans fattigdoms skyld skal han gi til kongen tre daler som betales til høsten.

SAK 8:

Avsonet, Peder Vikesdal avsoner på Sivert Berlands vegne for samleie Sivert har begått med et løst kvinnfolk ved navn Ingeborg. For sin fattigdoms skyld skal han gi til kongen tre daler som betales til høsten.

SAK 9:

Laurits Svela ble tilspurt her foran retten av kongens fogd, om han visste om flere saker som kongen kunne ha noen sikt i å søke, hvortil Laurits svarte nei.

SAK 10:

Laurits Svela ble løst fra sitt lensmannsembete og Villads Vikesdal ble av kongens fogd Mads Nilsen igjen tilsagt å være hans lensmann.

SAK 11:

Det er samtykket å være skysskar dette år sønnenom broen. Å være skysskar nord i bygden Laurits Birkeland dette år.

25. SEPTEMBER 1619

Anno 1619 den 25. september på Bjerkreim tingsted i Dalane, nærværende Mats Nilsen, kongens mayestets fogd, Nils Høgh sorenskriver samt lensmannen med etterskrevne lagrettsmenn: Villads Vikesdal lensmann, Torger Skjæveland, Tollef Svela, Tollak Tengesdal, Skiljan Slettebø, Hallvard Vikeså og Tollef Skjæveland.

Foreskrevne menn hørte først på høybemeldte kongens mayestets brev om krigsskipets betaling, ble lest, og skatten deretter taksert og lagt etter mantalsregisterets innhold.

10. JANUAR 1620

Bjerkreim skibredeting holdt på Bjerkreim. Tilstede Mats Nilsen, kongens fogd over Jæren og Dalane, Villads Vikesdal, lensmann. Doms menn som retten er besatt: Nils Høgh, skriver, Laurits Bjerkreim, Torger Skjæveland, Tollef Svela, Sven Eikeland, Tollef Skjæveland, Laurits Hegelstad, Skiljan Slettebø, Torkell Kleppali, Torger Olsen på Sleveland, Asbjørn Holmen, Johannes Holmen, Tollef Vasbø, Tor Ivesdal, Tollak Tengesdal, Torkell Ivesdal, Svale Gjedrem, Olav Ivesdal og Sigbjørn Vasbø.

SAK 1:

Etterskrevne menn er domfelt av lagmannen, og derfor forbudt sitt lagrettssete, inntil de retter for seg, som det seg bør. Disse er Laurits Svela, Tore Tengesdal og Anders Sagland.

SAK 2:

Etterskrevne menn skal fare til lagtinget og der gjøre sin lagrettsed for lagmannen, som er: Anon Fjermedal og Peder Røysland.

SAK 3:

Jon Hytland forpliktet seg her foran retten at han nu til førstkommande fjerdingsting som blir holdt i Egersund skal sverge for sin uskyld i for den

samleiesak han skal ha begått med Astri Arnesdatter. Han ble tilnevnt Sven Odland, Mikal Tjørn og Ivar Hovland som skal sverge for hans uskyld. To må han skaffe seg, og selv være den sjette.

SAK 4:

Avsonet, Jon Steinsland for at han ikke kunne gjøre opp for seg etter lagmannens dom for det samleie han skulle ha begått med Ivar Ognedals kvinne, med navn Bergit Gunnarsdatter. For sin fattigdoms skyld og armod, så også for hedersmennesens forbønns skyld skal han gi til kongen 4 riksdaler som betales til Egersund fjerdings ting. Forlover Anon Fjermedal og Anbjørn Odland.

SAK 5:

Avsonet, Asser Lille Efteland fordi han har overfalt sin granne Børild Svalestad på hans kjørevei, endog han ikke har gjort han noen skade. Skal derfor gi til kongen to daler som betales til fjerdingstinget i Egersund. Forlover Torkell Gåsland.

SAK 6:

Avsonet, Nils Nedrebø for et lurkeslag han har slått Ivar Tollefsen. Dette skjedde på Vikeså. Skal derfor gi til kongen 1 daler som betales til Egersund fjerdingsting.

SAK 7:

Torkell Kleppali og Olav Landsdal ble vennlig og vel forlikte med hverandre om en husgjering de omtvistet, og som hadde oppstått på grunn av misforståelse på begge sider av partene imellom, uten noen lovlig bevis eller tillagt sak, hvilket forlik de nu med hverandres håndtak stadfestet her foran retten, å etterkomme under lovens ansvar.

SAK 8:

Avsonet, Erik i Åsen gjør opp på Hans Knutson på Lomeland sine vegne for en tollekniv og et tørkle Hans uten lov har tatt fra Abdias Jonson. Skal derfor bøte til kongen 1 1/2 daler som betales til fjerdingstinget i Egersund.

SAK 9:

Lensmannen Villads Vikesdal bekjente her foran retten at han hadde stevnet Anon Fjermedal på Olav Roaldsens vegne for en gjeld sak. Så møtte nu Anon og bød seg for retten både første, andre og tredje gang, men da Olav ikke møtte og ikke var tilstede for å svare for seg, og Villands Vikesdal berettet at Olav hadde bedd ham om å svare for seg på hans vegne, men måtte si seg å ikke ha noen skreven fullmakt av Olav, da begjærte Anon avsagt dom.

Etter slik leilighet er derfor slik rett avsagt at nevnte Olav Roaldsen

skal være forfallen til kongen 1 mark sølv i stevnefravær, og til Ådne for kost og tering i denne saken.

FREDAG 10. MARS 1620

På Egersund fjerdingsting på Årstad ble saken om Jon Hytland behandlet: Jon Hytland av Bjerkreim skibrede kom frem og nu her for retten sammen med Sven Odland, Mikal Tjørn, Ivar Hovland, Njell på Netland og Torkell Tjørn gjorde sin nektingsed etter Norges lov for den samleiesak, som Astri Arnesdatter hadde beskyldt ham for, han skulle ha begått med henne, ettersom han på sistforleden Bjerkreim skibredeting hadde tilforpliktet seg.

MANDAG 27. MARS 1620

På Bjerkreims rette tingsted var følgende tilstede; Mads Nilsen, fogd over Jæren og Dalane, Nils Høgh, skriver, Villads Vikesdal, lensmann.

Domsmenn som retten er besatt var: Torger Skjæveland, Sven Eikeland, Olav Ivesdal, Tollef Svela, Laurits Hegelstad, Torkell Kleppali, Skiljan Slettebø, Asbjørn Holmen, Bjørn Vikeså, Hallvard Vikeså, Svale Gjedrem og Orm Kløgetvedt.

Etter innholdet av en åpen beseglet lagmanns hjemsettelse (vise en sak tilbake til hjemtinget), datert Stavanger rådstove den 15. september 1619, nu lest og påtegnet, er Laurits Svela tiltalt fordi han skal ha under slått og skult kongens skatt med mer, til hans ulempe. Det er skikken den ærlige og velaktede Mads Nilsen, kongens fogd over Jæren og Dalane, å foreta prov og vitnesbyrd over ham. På grunn av denne hjemsettelses innhold har nevnte Mats Nilsen stevnet hit etterskrevne prov og vitnesbyrd, som var Sven Asheim, Rolf Hovland, Alf Bue for å bekrefte deres sannferdige prov og vitnesbyrd, ved full boked (å sverge med handa på bibelen) slik som de tidligere på Stavanger rådstove har bekjent og tilstått, for retten for lagmannen. Etter denne hjemsettelse skal Sven Asheim, der da på rådstoven, ha bekjent at han hadde levert Laurits Svela 1/2 riksdaler i skatt forrige år, men om kongen fikk den visste han ikke. Rolf Hovland bekjente seg å ha levert Laurits Svela i skatt forrige år 11 skilling i penger og 2 saueskinn. Han bekjente også sin granne Ivars ord, at han hadde levert Laurits Svela skattepenger, 1/2 riksdaler minus 4 skil-

ling. Alf Bue bekjente seg, å ha lovet Laurits Sveta sin øyk til byen, for at han ble fri for lov skatt, med mer.

Disse deres bekjennelser, bekræftet de nu her for retten å være sanferdige, ved full boked. Dernest hadde nevnte Mats Nilsen og nu ved lensmannen latt innstevne Nils Øgrei, som først gjorde full boked og siden prøvet at han i forrige år hadde levert Laurits Sveta 1 riksdaler i skatt og derimot fikk han 2 mark stykker igjen. Etter disse nevnte tilfeller begjærte Mats Nilsen dom, avdi Laurits Sveta har oppbåret og skjult slike penger som ikke er ført til kongens regnskap, men som er utalagt av manntall og skatteregister, og som han ikke utrolig har forholdt og anstillet, og derfor burde stå til rette slik det seg bør.

Dertil svarte Laurits Sveta at han har levert til velbårne Gabriel Kruse alle penger han har fått og oppbåret i skatt sånær som de 11 skilling han har fått av Rolf Hovland, hvilke han har lagt på hans granne Ivars skatt igjen, etter slik det lød i et register som han nu her for retten lot lese.

Etter dette ville han avgi sin boked, og om så ikke var mulig, ville han ikke være seg undergiven noen dom. Han har tidligere vært stevnet tre ganger til Stavanger rådstove, og ikke til sitt hjemting førenn nå, og vil vise seg bort til sin herre kongen og hans høyeste råd, for der å være dom og rett undergiven, ettersom han hadde bedd kongen om at lagmannen ble stevnet til første herredager som ble holdt i riket.

Dertil svarte Mats Nilsen at de saker han nu hadde stevnet Laurits for, såvel som andre saker etter stevninger, og adskillige brev han hadde fått, ikke vedkom den stevningen Laurits hadde bedd om over lagmannen, men formente at Laurits burde først her lide dom etter Norges lov, hvilket Laurits sa seg ingenlunde å ville samtykke.

Da etter sådan anledning, og etter Laurits Sveta sitt eget begjær og endelig frist innfor kongen, kjender vi oss alt for ringe å dømme over ham i disse såvel som andre saker, men underdanigst vil vi ha innstillet de nevnte saker for høybemeldte konge og hans høyeste råd, for der å avgi dom.

Dernest begjærte Laurits Sveta at han måtte tilstedets sitt skussmål, og at dette ble tatt på kirkebakken, hvortil Mats Nilsen svarte at han aldeles ikke måtte tilstedes noe skussmål, førenn han ble stevnet av junkeren og tilkalt.

LØRDAG 31. AUGUST 1622

På Egersund fjerdingsting ble lensmannen Villads Vikesdal avsatt. Det heter slik: Menige lensmenn i Dalane len og almue gav Mats Nilsen

et godt ærlig kristelig skussmål, så de hadde ham intet å beskylde i noen måter. Laurits Sveta er tilnevnt å være lensmann, og Villads Vikesdal som var i hans sted lensmann, er avsatt, fordi han ikke vil fange to fredløse menn som går i Bjerkreim skibrede.

LØRDAG 21. SEPTEMBER 1622

På Bjerkreim berammede tingstove, overværende Mats Nilsen fogd over Jæren og Dalane, Peder Nilsen Krag, skriver for samme sted og Laurits Sveta, lensmann for Bjerkreim Skibrede. Doms menn som lensmannen har tilnevnt er: Tollef Sveta, Laurits Hegelstad, Torkell Ivesdal, Bjørn Vikeså, Torgrim Malmin og Sigbjørn Vikeså.

Ådne Lanes har med sine medeiere stevnet Maurits Maudal for han skylder dem halvparten i Øvrebø og Maudal samt en eng med stakk til, som stevningen beretter mer om. Saken er innfunnen til vår overdommer lagmannen og der gås til lov og rett. Dog beropte Anon Fjermedal seg på at Ståle Røg, som har prøvet i denne saken, skal i Telemark være beryktet for tyveri, hvilke han forpliktet seg å ville bevise til samme tid han ble stevnet for lagmannen.

ONSDAG 8. JANUAR 1623

På Bjerkreim alminnelige skibredeting overværende Mads Nilsen, fogd, Peder N. Krag, skriver, og Laurits Sveta, lensmann.

Doms menn som retten er besatt av: Villads Vikesdal, Torkell Kleppali, Tollef Sveta, Tollef Skjæveland, Laurits Hegelstad, Sigbjørn Vasbø, Svale Gjedrem, Torger Sleveland, Maurits Maudal, Tore Tengesdal, Orm Kløgetvedt og Anbjørn Gjedrem.

SAK 1:

Knut Laksesveta og Ole Svindland er tilnevnt å svare deres lagrettsed nu førstkommende lagting.

SAK 2:

Eivind Sveta og Olav Fjermedal er tilnevnt å være skysskarer.

SAK 3:

Anbjørn Odland sonet for han slo Ole Steen med flat hånd, sonet halvannen daler.

SAK 4:

Ole Steen hadde stevnet Anbjørn Odland fordi han hadde tatt fra Antonius Brådstein en øyk som Ole først hadde kjøpt av Anbjørn Odland og så solgt til Antorn. Er derfor slik rett avsagt at Ole Steen skal stå Anbjørn til rette og betale han de 2 daler han lovet ham dentid hesten var blitt død, og Anbjørn skal stå Antonius til rette etter lagdommen, og bøte til kongen 2 daler, som er avsonet.

SAK 5:

Nils Nedrebø har sonet for 2 daler, fordi han slo Jakob Nedrebø med en staur.

SAK 6:

Knut Apeland sonet for han slo to drenger med en liten kjepp, for 1 daler.

SAK 7:

Helge Apeland sonet fordi han rysket sjeget av Tollef Skjæveland, for 10 daler.

SAK 8:

Tore Tengesdal fordi han slo en med en stokk, sonet for 1 daler.

SAK 9:

Sven Eikeland sonet for 15 merkesteiner som han har satt opp på marken, for 15 daler.

SAK 10:

Mats Nilsen hadde stevnet Salve Versland for retten, fordi han bød ham en vær i sommer, som tidligere av 6 mann og en sorenskriver var fastsatt skulle være 3 saueskinn av sin jord, hvilken sak han sonet til kongen for 10 daler.

SAK 11:

Maurits Maudal sonet fordi han løp etter Ådne Lanes, for 1 daler.

SAK 12:

Anon Fjermedal er tildømt å betale Torstein Ramsland alt hva han lovlig skylder ham innen 14 dager eller å søke bo med utleggstaking.

SAK 13:

Anon Fjermedal sonet, fordi han ikke møtte i retten som han var stevnet, og dog var forlikt med sin motpart, og gav til kongen 2 daler.

TIRSDAG 27. JANUAR 1624

Bjerkreim skibredeting. Domsmennene: Villads Vikesdal, Torkell Kleppali, Laurits Hegelstad, Tollef Svela, Sigbjørn Vasbø, Jon Vasbø, Svale Gjedrem, Asbjørn Holmen, Bjørn Vikeså, Tolleiv Sleveland og Tore Tengesdal.

SAK 1:

Olav Bjerkreim, Orm Solberg og Torkell Gåsland er tilnevnt å være lagrettsmenn.

SAK 2:

Helge Apeland var stevnet av fogd Søffren Pedersen angående en soning som han i det forrige år hadde inngått med Mats Nilsen, forrige fogd i lenet (Helge Apeland var stevnet til Egersund fjerdingsting 7. oktober 1623 fordi han hadde revet skjegget av Tollef Skjæveland).

På sist ferdningsting foregav Helge Apeland at Mats Nilsen hadde nøydd og tvunget ham til å sone sin sak og begjærte derfor at saken måtte tas opp så han kunne føre prov og vitnesprov. Da etterdi han ikke har stevnet Mats Nilsen eller kaldt til noen vitnesbyrd som han har påberopt seg er samme soning 20 daler å betale eller søke hans bo med utleggstaking (se sak 7 forrige skibredeting).

SAK 3:

Sivert Berland sonet fordi han slo Hans på Øyne med en kjepp, og gav til kongen 1 1/2 riksort.

SAK 4:

Olav Laksesvela er dømt til 3 mark sølv for ulovlig å ha tatt fra Skiljan Slettebøs pike med navn Birgitte, i hans mark, en slede med noe ris, som var hugget i Lillesvelaskogen.

SAK 5:

Tørres Hansson sonet fordi han har ligget fortidlig med sin festepike, for 1 daler.

SAK 6:

Ivar Skjæveland sonet fordi han slo Olav Asbjørnsen i Holmen for 1/2 daler.

SAK 7:

Her Laurits Lauritsen hadde stevnet først Sven Eikeland for noe landskyld og andre rettigheter han i langsommelig tid har forholdt ham. Likeens Villads Vikesdal for en godspart i besynderlighet ved navn Berland, som han imot hans mening skulle ha tilegnet seg. Likeens å bevise

hvilke rett han skulle ha til Brådli, Berland og Koperstøl, hvortil Villads svarte at Brådli og Berland har vært og er hans odelsgoods for gud og all-verden. Med hensyn til landskylden av Egeland skal denne utgis etter Laurits sine odelsbrev sålenge de står med deres fullmakt.

SAK 8:

Anbjørn Odland sonet fordi han har overfalt Laurits Sveta på kirkegården, 1 daler, og gav han noen skjends ord og derfor sone som forskrevet står.

SAK 9:

Olav Stensen er tildømt å betale Anbjørn 2 daler som han er ham skyldig, eller å søke hans bo med utleggstaking.

SAK 10:

Olav Lillesveta har stevnet Sivert Gjedrem angående 20 daler for noe gods, som for noen år siden ble gjenvunnet, hvortil Siverts sønn svarte at han hadde levert samme penger til Villads Vikesdal og Villads fra seg til Oluf Steen, som har vært fullmektig til å oppbevare samme penger. Da fordi nevnte Villads og Oluf Steen ikke nu er hertil lovlig stevnet og kallet, er saken opptatt til når de samtlige stevnes og svarer her til retten.

SAK 11:

Maurits Maudal angående kost og tæring etter lagmannens dom over Ådne Lanes og hans medbrødre opptatt til førstkommende fjerdingsting.

SAK 12:

Gunnar Hytland er dømt til å betale Geirmund Gya 6 daler som han er skyldig ham for Geirmund har gitt fra seg bruksretten til sin gård, med billig rente, kost og tæring innen 14 dager, eller søke hans bo med utlegg.

FREDAG 24. SEPTEMBER 1624

Bjerkreim skibredeting, nærværende Søren Pedersen, fogd over Jæren og Dalane Peder Nilsen Krag, skriver samme steds, og Laurits Sveta, lensmann. Domsmenn: Villads Vikesdal, Tollef Skjæveland, Torger Skjæveland, Sven Eikeland, Torkell Ivesdal og Anbjørn Gjedrem.

Olav Lille Sveta bot til kongen, 3 mark sølv, Anon Vinningland bot til kongen, 1 mark sølv, Torbjørn Lille Sveta, 3 mark i skatt, Ole Moi, Mikal Røysland, Halvår Sagland, Anton Nes, Osmund Tveita, Nils Øgrei, Jakob

Nedrebø, Tollak Bue, Orm Kløgetvedt, Bård Birkeland, Henrik Vaule, Erik Sundvor hver 1/2 daler, Erling Kvitlen, enken Tjørn, Laurits Kalveskog, Ole Moi, Børild Slettebø, enken Birkeland, Mikal Gjedrem, Bjørn skomaker, Hui Egeland ettersom de er, hver etter deres formue, taksert av taktsmenn, er tilfunden å betale innen 14 dager, eller søke deres bo med utlegg.

SAK 1:

Erling Helleland er stevnet av lensmannen for noe klammeri som skal være skjedd i et gjestebud på Røysland på påskedagen, hvor han beklaget seg over Sivert Iversen som bor i Helleland skibrede, at han hadde hugget ham i akslen med en øks, hvortil Laurits Ollestad svarte på hans vegne at han imorgen skulle lide for loven og sone deretter.

SAK 2:

Tore Tengesdal sonet fordi han gav Torkell Tengesdal et neveslag på Hetland 1/2 daler.

SAK 3:

Rasmus Helland og Laurits Hetland var også stevnet for slagsmål, som de hadde begått på Svela imot hverandre med neveslag og gav 1/2 daler hver.

SAK 4:

Asbjørn Eik hadde med vår gunstige lensherre, velbårne Henrik Bilde, skriftlig stevnet Helge Bjordal for noe odelsgoods som de har make-skiftet med hverandre. Saken innfinnes ved å gås på åstedet ved første leilighet, og der finne hvilken rett er på alle sider, etter brev og segl og lovlig prov og vitnesbyrd.

SAK 5:

H. Laurits på Lund hadde ved lensmannen stevnet Sven Egeland til retten for 1/2 løp smør i Egeland i mange år. Dernest fordi han imot forbud hadde sådd gården. For det tredje, for mange års byksel som han har sittet inne med. Hvorimot Sven svarte, og tilbød seg å straks betale de 10 daler som de tidligere har vært forligte om, og ikke ville leie det av Laurits, fordi han er den som er av høyeste stand på gården, ei heller ville betale landskyld, og sa seg å ha odelsbrev mot Laurits.

Er derfor slik rett avsagt, at etterdi de ikke har deres odelsbrev i retten på noen sider, skal saken stevnes igjen på åstedet og der om etter eldste og beste brev gås etter den lov og rett dette medfører.

SAK 6:

Maurits Klemmentsen hadde ved lensmannen stevnet Nils Odland for

3 kvarter hjemmebrygget øl og 2 saueskinn som han har i sin byksel. Da iblant annet, som de sammen stod foran retten, fremkom Anon Fjermedal og sa at Maurits er tyvkjent på gården hos ham og hans granne, dog uten å være stevnet for det. Derav kunne vi på grunn av Anons ulyd på tinget om denne tvistelighet, ikke kjenne og skjønne denne sak.

FREDAG 28. JANUAR 1625

Bjerkreim skibredeting, nærværende vår gunstige lensherre, velbårne Henrik Bilde, Søffren Pedersen, kongens fogd over Jæren og Dalane, Peder Nilsen Krag, skriver på samme stedet og Laurits Svela lensmann. Domsmennene: Torger Skjæveland, Torger Sleveland, Villads Vikesdal, Anbjørn Gjedrem, Tore Tengesdal, Sigbjørn Vasbø, Torkell Ivesdal, Sven Eikeland, Henrik Tysland, Ole Svindland, Bjørn Vikeså og Jon Vasbø.

SAK 1:

Menige almue foregav at de gjerne ville betale deres skolepenger, når noen på kirkens vegne ville fordre dem, og når de blir anmodet om det skal pengene være rede til å betales.

SAK 2:

Torkell Tengesdal, Ivar Varp, Jens Osland, Sivert Holmen er tilnevnt å svare deres lagrettsed til Botolvsmess lagting.

SAK 3:

Laurits Årestad sonet fordi han møtte Kristen Gydal med en kniv og gav til kongen 2 daler.

SAK 4:

Ole Svindland sonet fordi hans kvinne slo Torger Slevelands sønn og gav til kongen 1 daler.

SAK 5:

Torkell Kleppali sonet fordi han stakk Sigbjørn Rødland med en kniv og gav til kongen 4 riksdaler.

SAK 6:

Salve Versland lovet for retten å betale Mats Nilsen en stut til 3 riksdaler nu til førstkommende høst. Vikesdal til forlover.

SAK 7:

Knut og Helge Apeland er dømt en mark sølv i stevnefravær hver, fordi de ikke møtte etter lensmannens stevning (Helge er dog straks møtt og av junkeren ettergitt).

SAK 8:

Den gode mannen junkeren har på grunn av en kristelig medynk og for Marit Steinsland sin armodsskyld, ettergitt henne 5 daler i bot til kongen, og for godtfolks forbønns skyld.

SAK 9:

Marit Steinsland har ved lensmannen stevnet Anbjørn Odland for en øyk som han har tatt i arv etter sin verbroder Jon Steinsland uten hedersmanns gjerning. Er derfor slik rett avsagt, at han bør føre boet tilbake igjen, innen 14 dager, eller stå til rette som det seg bør.

SAK 10:

H. Laurits på Lunde har stevnet Sven Eikeland og Villads Vikesdal for noe odelsgod de har fra ham imot hans forbud. Saken er henfunden til åstedet, og der på begge sider føre prov og vitnesbyrd, og der avhende endelig dom.

SAK 11:

Osmund Eikestad og Torold Lomeland er for retten forligte om noe tvistelighet mellom dem om en bygsel i en gård ved navn Åsen, hvorom de er vel forligte, at Torold skal flytte til Åsen, og derfor gav han ham 1 daler til foræring.

SAK 12:

Geirmund Tjørn er tildømt å betale Gard Gya 6 riksdaler som han har lovet ham for at Gard har gitt fra seg bruksretten i sin gård, ettersom han ikke vil sverge seg fra det med sin ed etter loven.

SAK 13:

Tore Gravdal er tildømt å betale Torger Haver 4 alen klede og 1/2 pund talg, som han er ham skyldig, innen 14 dager eller søke hans bo med utlegg.

SAK 14:

Sven Eikeland er tildelt å betale Peder Svella 6 daler og et sølvkors til 3 1/2 daler som han er ham skyldig, innen 14 dager eller søke hans bo med utlegg.

21. JANUAR 1626

Bjerkreim Skibredeting, nærværende velaktede Søffren Pedersen kongens fogd over Jæren og Dalane, samt Henrik Hansen tilforordnet i skriversens sted, og Laurits Sveta, lensmann.

Lagrettsmenn retten er besatt er: Torger Skjæveland, Sven Egeland, Torkell Ivesdal, Tore Tengesdal, Ole Fjermedal, Tore Ivesdal, Peder Røysland, Laurits Hegelstad, Sigbjørn Vasbø, Torger Sleveland, Sven Gjedrem og Anbjørn Gjedrem.

SAK 1:

Er tilnevnt å gjøre deres lagrettsed: Laurits Birkeland, Torger Steinsland og Ole Slettebø.

SAK 2:

Anbjørn Odland hadde med vår gunstige lensherre stevnet etternevnte: Knut Laksesveta, Tollef Sveta og Henrik Tysland på grunn av skammelige og uhøvelige ord de skal ha overfalt ham med på et målstevne på Lille Sveta, likeens traktert han med hugg og slag der han for døren var utvist, og hedersmennene ville slutte deres sammenkomst. Til prov og vitnesbyrd var stevnet Kolbjørn Bjerkreim, Ole Lille Sveta og Ivar Lille Sveta. Motparten møtte og påberopte at de ikke var lovlig stevnet, hvorfor fogden på kongens vegne befalte dem å møte etter samme stevning, og svare til neste fjerdingsting, med mindre de innen den tid kan forenes.

SAK 3:

Gregorius Hetland var stevnet for han miette Tollef Skjæveland, sonet og skal gi 2 1/2 daler til kongen. Elling i Prestegården deslige for han møtte Ole i Øyne med en kniv, sonet og skal gi 2 1/2 daler, Ole i Øyne for han gav Helge sammesteds et par lervung. Sonet og skal gi 1 1/2 daler. Forlover Torkell Kleppali.

SAK 4:

Anbjørn Odland begjærte av menige almue, og andre godtfolk som var tilstede, sitt skussmål. Hvortil de samtlige svarte, at de visste intet med ham, enn han jo som en ærlig mann hadde skikket og forholdt seg, siden han blev mann, og har bodd hos dem.

SAK 5:

Gård Vikesdal, hadde ved lensherren stevnet Gunnar Kalveskog for gjeldsak, og førte sine vitne, Anbjørn og Svale Gjedrem, samt Asbjørn i Holmen, som vitnet at de hadde hørt Gunnar vedgå å være skydig gjelden. Gunnar Kalveskog er dømt å betale gjelden som er seks daler, og for hans armods skyld forunt utsettelse i tre terminer, og disse å betale ved hvert års ende.

SAK 6:

Gunleif Maudal og Kolbjørn Øvrebø var stevnet for uskikkelighet i et bryllup, sonet og skal gi 1 daler, Laurits i Prestegården for han i like måte anstilte seg uskikkelig i et bryllup, sonet og skal gi 1 mark sølv.

SAK 7:

Tore Tengesdal for han uforvarende miette Asbjørn Hetland med et werie, sonet og skal gi 1 mark sølv.

SAK 8:

Bjørn Røysland hadde stevnet Ivar Berland, Osmund og Torger sammesteds, og møtte ikke selv, er tildømt å betale 1 mark sølv i stevnefravær.

SAK 9:

Mikal Versland hadde stevnet Knut Apeland fordi han i hans egen gård overfalt ham med hugg og slag. Knut benektet at saken var slik, men hadde dog noe skyld. Sonet og skal gi 2 mark sølv.

SAK 10:

Peder Vikesdal hadde stevnet Tollef Skjæveland for han hadde rykket skjegget av ham, hvorav Peders sønn for retten fremviste noen hår som han sa var de han hadde rykket av. Dog hadde han ingen prov ellers enn sin egen beretning. Herimot til å svare møtte Tollef og benektet å aldri ha gjort det. Det er således avsagt slik rett at Tollef Skjæveland etter den lovens 20. bolck, 15 kapittel skal lovverge seg selv herfra, til neste fjerdingting, eller å bli i saken. Kongens fogd har tilnevnt Sigbjørn Vasbø, Tore Tengesdal og Ole Fjermedal, som med ham og flere som han selv måtte skaffe seg, skal sverge.

SAK 11:

Kongens fogd befalte alle eierne til Skjæveland, at de med deres hjemmel til samme gård, skal møte til neste fjerdingting, da han på kongens vegne formente seg å ha noe å si angående hvem som skal rå over byggen.

SAK 12:

Anders Hansen hadde stevnet Anon Fjermedal for skyld og gjeld, hvortil han svarte å ha forliget seg med ham. Dersom det befinnes anderledes forplikter Anon seg etter samme stevning å møte til neste fjerdingting og der lide den høyeste rett.

SAK 13:

Haldor Knutsen sonet for han hadde miet Ljøde Helgesen med en kniv og gav 1 mark sølv.

SAK 14:

Ådne Ognedal er tildømt i stevnefravær å gi 1 mark sølv.

SAK 15:

Helge Gravdal for ulydighet med foringskap, sonet, og skal gi 1 mark sølv.

SAK 16:

Jeremias Bjerkreim hadde stevnet Ole Bjerkreim på grunn av et kvernhus som han skal ha tatt fra ham uten lov og dom. Herimot for å svare møtte Ole, og berettet og foregav at hans verfar Laurits hadde kjøpt dette, og mente derfor at det med rette skulle tilkomme ham, hvorom seks hedersmenn ble tilvist i den anledning å fare og kjenne hvem det med rette skal tilkomme (befaring). Da tilkjente de Jeremias at han skal kvernhuset nyte og følge.

SAK 17:

Kongens fogd avsluttet og opplyste tinget at dersom noen utenlandske menn, manndreper og fredløse menn, finnes i skibredet da skal de antastes og velforvares og fremføres til ombudsmannen eller også om noen huser eller skjuler dem som ikke vil straffes, samt andre løse karer som kan finnes i skibredet.

LØRDAG 20. JANUAR 1627

Bjerkreim Skibredeting, nærværende Peder Ravn, lagmann, Severin Pedersen, fogd over Jæren og Dalane, Henrik Hansen, skriver fra samme sted og Laurits Sveta lensmann. Dommsmenn: Tollef Skjæveland, Laurits Hegelstad, Jon Vasbø, Anbjørn Gjedrem, Torkell Ivesdal og Tore Tengedal.

SAK 1:

Torger Bjorland, Gregorius Hetland ble tilnevnt å gjøre deres lagrettsed til neste lagting.

SAK 2:

Rasmus Hetland og Asbjørn på samme sted var stevnet hit for slagsmål, med hverandre, men hadde forliget seg og sonet til kongen. Rasmus skal gi 1 1/2 riksdaler, Asbjørn skal gi 1 mark sølv.

SAK 3:

Tarald i Åsen var stevnet hit for han slo hans morbror med flaten av et werie. Sonet og skal gi til kongen 3 riksdaler.

SAK 4:

De som har utestående her i skibredet med deres korntiende til kongen var stevnet av fogden. De ble tildømt å betale innen 14 dager så fremt det ikke skal utsøkes av deres bo med utlegg etter loven.

SAK 5:

Torgrim Birkeland for han miette en dreng i hånden med en kniv, sonet og skal gi 1 mark sølv.

SAK 6:

Gundleif Maudal for han tok sin festemøy for tidlig i favn, sonet og skal gi 1 1/2 riksdaler.

SAK 7:

Laurits Sveta lot lese et pergament kjøpebrev på noe gods, nemlig 1 1/2 løp smør landskyld, i en gård ved navn Bakke som ligger i Østre len, som Peder Lauritsen har skjødet fra seg og sine arvinger og til nevnte Laurits Sveta, hans hustru og arvinger, datert Stavanger kongsgård den 9. januar anno 1627.

SAK 8:

Kolbjørn Bjerkreim hadde stevnet Anon Vinningland og tiltalt ham for en dom han ikke ville etterkomme uansett om Kolbjørn hadde rettet seg mot ham som dommen tilholdt. Herimot for å svare møtte Anon og foregav at han hadde gitt rede penger for godset og at det ikke var som Kolbjørn byder han igjen.

Etterdi det ikke føres noen bevis er saken opptatt til neste fjerdingsting hvor Anon skal føre bevis for hva han har utgivet for godset, og der avhende dom.

SAK 9:

Lagmannen Peder Ravn hadde latt stevne en del av almuen her i skibredet for hans toll etter hans fortegnelse og mantalls innhold, hvor en del kom frem og betalte til ham, en del berettet å ha betalt til hans fullmektig. De som enda er i rest er tilfunne å betale til ham eller hans fullmektig innen 14 dager, såfremt de ikke skal utsøkes av deres bo med utlegg etter lov.

SAK 10:

Anders Bay på Lutsi i Gand skibrede kom frem for retten og esket sitt skussmål, hvorledes han hadde skikket og forholdt seg den tid han var og

tjente her i skibredet, og ellers hvorledes de kjente han. Hvortil den menige ting almue svarte, at han hadde skicket og forholdt seg i skibredet som en ærlig kar, og ei heller visste annet om ham enn det som ærlig og kristelig er.

SAK 11:

Anon Fjermedal hadde stevnet Knut Apeland og tiltalt ham for en hest som han hadde lånt Anon og som ble forkommen, forligte seg med hverandre herom.

MANDAG 8. OKTOBER 1627

Målstevne på Bjerkreim, nærværende Henrik Hansen, skriver over Jæren og Dalane og Laurits Svela, lensmann.

Domsmennene: Lars Hegelstad, Tollef Skjæveland, Asbjørn Gjedrem, Peder Bjerkreim, Torkell Kleppali og Ole Solberg.

For oss var skicket Kolbjørn Bjerkreim, som med vår gunstige lensherres skriftliges stevning til retten hadde stevnet Anon Vinningland, og tiltalt ham for et jordstykke han besitter og ikke vil gi Kolbjørn landskyld av, som med rett bør gå derav, har han noen stund forholdt seg motvillig. Desslike hadde han og inntatt en mann på samme part til seg og lovet ham å pløye, så og høste uten Kolbjørns vilje eller tilstand.

Av alt dette formente Kolbjørn at Anon hadde gjort ham urett, og var derfor pliktig å lide og stå til rette etter Norges lov, og herpå var en endelig dom begjæret.

Like ens var nu og hitkalt den mann som Anon hadde tatt inn til seg på Vinningland, nemlig Asser, å svare dersom han skulle bli tiltalt for retten.

Herimot å svare møtte Anon, samt Asser som han hadde tatt inn til seg på Vinningland, og gav til gjensvar at han ikke hadde fått fullt oppgjør av Kolbjørn for den nevnte part i Vinningland, og at han derfor så seg nødd å beholde landskylden. Kolbjørn berettet at dette ikke var sanhet, og beviste straks dagen han hadde betalt tilfulle.

Dernest kom Asser frem og bekjente at Anon hadde lovet ham å flytte inn på Vinningland til seg, og unte ham to spann såkorn i hans åker, hvorfor Asser hadde gitt ham 3 daler, og en vær, hvilket Anon sa seg ikke å kunne benekte.

Da etter tiltale, gjensvar og denne sakens omstendigheter, befinnes etternevnte tilstander: Først at nevnte Kolbjørn aktes å være odelsbåren

til godset. For det andre befinnes i sannhet, at Kolbjørn har utgitt og betalt Anon alle de løsningspenger som han er tilkjent, for de samme to parter i Vinningland som Anon selv utgav. Dernest, og for det tredje, har Anon ovenfor Kolbjørn, også imot Norges lov, forholdt seg motvillig å betale sin landskyld. Og for det fjerde har han og inntatt en mann til seg på Vinningland og tillatt ham å pløye, så og høste foruten Kolbjørns vilje og samtykke.

Thi har vi etter vår samvittighet og ringe forstand ikke rettere eller anerledes visst å dømme enn at Anon jo for sådane årsaker skyld, etter Norges lov og sakens skyld har forbrudt sin gård, og være pliktig å flytte fra, og etter loven gjøre den ledig til neste vår. Slik også innestår han for kost og tæring og godtgjørelse for de seks menns domsigelse.

TIRSDAG 29. JANUAR 1628

Bjerkreim skibredeting, nærværende Severin Pedersen, fogd over Jæren og Dalane og Laurits Sveta, lensmann.

Domsmennene: Tollef Sveta, Asbjørn Holmen, Laurits Hegelstad, Anbjørn Gjedrem, Torkell Tengedal og Orm Solberg.

SAK 1:

Ble tilnevnt å gjøre deres lagrettsed: Anbjørn Odland, Kolbjørn Bjerkreim og Peder Tengedal.

SAK 2:

Anon Vinningland med vår gunstige lensherres skriftlige stevning hadde hit til retten stevnet Gunnar Gåsland og tiltalt ham for ekteskap som han skal ha lovet Anon sin datter, og ikke vil holde eller etterkomme, og allikevel ligget i et løsaktig levnet med henne etter Anon sin beretning.

Herimot å svare møtte Gunnar, og høylydt nektet at han aldri hadde lovet henne ekteskap, enten selv eller ved noen andre, formente også at slikt skulle ikke ham lovlig overbevises, hvorom ikke noe vitnesbyrd er ført eller fremkom.

Er herom for retten funnet at etterdi det er en ekteskaps sak, som ikke kan eller bør dømmes av verdslig dommer, bør Anon Vinningland på sin datters vegne søke saken for den hederlige domkirken i Stavanger såfremt han ved det akter å forspille Gunnar sitt ekteskap på andre steder.

SAK 3:

Gjermund Tjørn har stevnet Torkell Kleppalis sønn Ljøøl, og tiltalt for et knivstikk han har gitt ham. Kom drukken og full for retten, hadde hverken prov etter vitnesbyrd med seg. Ble tilkjent å føre sine prov til neste fjerdingsting eller ha skaden for seg.

SAK 4:

Magda Løvbrekk hadde stevnet Ljøøl Kleppali og sa at han skulle ha gjort barn med henne. Ljøøl møtte i retten og benektet det, hadde heller ingen prov på det. Er derfor for retten avsagt at han til første fjerdingsting skal gjøre sin nektingsed. Er og tilnevnt Torger Odland å svare med ham, og selv skaffe seg en, eller bøte etter loven.

SAK 5:

Torger Malmei hadde stevnet ved lensmannen Sven Eikeland for en skogteig som Sven nytter mot hans hjemmel å være rett odelsmann. Like ens var og stevnet for skogrett med mere. Herom er for retten avsagt at det skal tas ombudsmannens stevning for skriveren og 6 menn dra til åstedet til førstkommende sommer, med mindre de kan forlikes annerledes.

MANDAG 1. SEPTEMBER 1628

Bjerkreims skibrede, nærværende Søren Pedersen fogd over Stavanger len, Henrik Hansen, skriver over Jæren og Dalane, samt Laurits Svela, lensmann i skibredet.

Lagrettsmenn: Torkell Røysland, Anon Fjermedal, Tore Tengesdal, Gundleif Kleppali, Sigbjørn Vasbø, Svale Gjedrem, Torger Sleveland, Anbjørn Gjedrem, Hallvard Vikeså, Torkell Gåsland, Ole Bjerkreim og Anbjørn Odland.

Kongens fogd Søffren Pedersen presenterte først hvor meget som var blitt betalt av kongens påbudte skatt, og det deres formue kunne bringe tilveie. Dernest å utskrive de karene som skal til den militærforlegning som skal holdes heruti lenet, etter komisærens anordning og alvorlige befaling, på hans mayestets kongens vegne, og på det flittigste forhold for den menige mann, hvilken makt som lå i en slik utskrivelse, om noen skulle forsømme den. Herimot har den menige tingalmuen, samtlige med samme stemmen, reservert seg således, at de gjerne av deres ytterste og største formue vil utgi til kongen skatter og andre rettigheter, men denne utskrivning og soldathold til formodne vold og ulempe ville de ikke tilstede, inngå eller samtykke.

Fogden har derpå på det heftigste formant almuen at de grandgivelig skulle overveie hva de i så måte gjorde, og mer anse landet og rikets gavn og beste, samt å etterkomme deres herre og kongens nådigste vilje og befaling, enn som den ene part å følge deres uforstandige rådførsel. Videre gav den menige almue med oss foreskrevne 12 menn til gjensvar at de ikke ville eller kunne samtykke noe i denne saken førenn de hadde forespurt og rådført seg med lenets menige almue.

For denne saken befalte fogden oss foreskrevne 12 menn under kongens navn, å møte den gode mann lensherren om 8 dager på Egersund tingstue, og derpå dette skibredets menige almues vegne, seg endelig reservere.

8. SEPTEMBER 1628

På Egersund fjerdingsting på Årstad ble saken om utskrivning til militærtjeneste behandlet slik: Velbemeldte vår gunstige lensherre Henrik Bille lot først fremkreve drengene heruti dette skibredet, som og fra de andre skibreder til fjells, å utskrive til militærtjeneste, hvilke og etterhånden kom frem, og ble inntegnet, og med dem ble gjort denne forordning, nemlig. Når de blir påbudt, så skal de med muskett forkestokk (muskett kalles det vanligste infanterigeværet på 1600-tallet. Denne flintbørse veide 6 – 7 kg og måtte derfor støttes til en anleggsstokk, såkalt muskett forkestokk, under avfyringen), bandolær, og sidegevær, som deres bønder skal holde dem, og fremkomme til fastlagte mønstringsplasser i Egerund, Sokndal eller andre steder og la seg drille og ekersere, og for slik en umag, foruten hans årlige sedvanlige lønn som han får hos den han tjener, skal han årlig ha 2 riksdaler som bøndene på de sammenlagte gårdene skal gi ham, og ikke mer. Dog når han utgår på alarm eller fra mønstringsplassen, skal hans bønder fremskaffe ham hans behøvende kost med seg. Enhver dreng skal bli hos den husbonde han nu tjener, eller i det samme rodet, mens han får sin tilsagte lønn, og det under straff som seg bør.

Befinner noen av de utskrevne drengene seg i noen måter utilbørlig eller motvillig å la seg anstille, da skal den som har noe å beklage seg over dem presentere seg på mønstringsplassen, og der anklage ham for offiserene, som over dem skal justisere etter hvordan hans gjerning og forseelse er til, og på den nevnte mønstringsplass skal almuen la oppsette en krigsgalge, for de motvillige til straff og refselse, og andre til et speil eller eksempel.

FREDAG 16. OG LØRDAG 17. JANUAR 1629

Bjerkreim skibredeting, nærværende Søren Pedersen, fogd over Stavanger len, Henrik Hansen, skriver over Jæren og Dalane og Laurits Sveta, lensmann.

Domsmennene: Tore Ivesdal, Torkell Ivesdal, Skiljan Slettebø, Laurits Hegelstad, Svale Gjedrem, Anbjørn Gjedrem, Henrik Tysland, Torkil Tengesdal, Knut Laksessveta, Orm Solberg, Ivar Varp og Jens Ase-land.

SAK 1:

Nevnte menn til Botolvs lagting: Mikal Egeland, Velle Espeland og Endre Helland.

SAK 2:

Avrømte Jon Hyttlands kvinne Guri Ivesdatter kom for retten og beklaget seg som hun hadde gjort tidligere ved en ydmyk bønn til vår gunstige lensherre, at lensmann Laurits Sveta hadde nu på ny opptatt og skrevet den fattige del som fantes i hennes bo, på grunn av en ny forseelse hennes fredløse mann skal ha gjort, uansett om bo ble opptatt til kongen da han for 3 år siden rømte av, og hun siden denne tid aldeles intet i noen måter har hatt å befatte seg med ham.

Hertil å svare fremkom Laurits Sveta og erklærte at han på retten etter øvrighetens befaling, alene med hedersmenn, hadde sett over og opptegnet hva som fantes i hennes hjemmel og boskap, på grunn av den blodskam hennes mann skal ha gjort ved hennes eget søskenebarn, og som hun beskylder ham for. Han sa seg ikke å vite rettere enn at hennes fredløse mann jo hadde del og part i hva som fantes hos henne, det var aldeles opptegnet på en rett, men lov og dom måtte nu påkjenne hvem det tilkom.

Ytterligere foregav Guri at det hun nå åtte, det hadde hun fått for hennes jord Hyttland som hun avsto og opplot.

Er derfor således for retten avsagt at såfremt i sanhet ikke rettere kan finnes en hva Guri nå oppgir, nemlig at hun med hennes fredløse mann aldri siden han rømte av skal ha hatt noe å bestille, i noe samleie og slikt fellesskap slik som tidligere førenn han rømte av, da bør hun selv nyte og beholde dette hennes bo, etterdi hans tidligere bo er opptatt til kongen for hans forrige forseelse.

Fogden satte og nå frem i retten at den avrømte Jon Hyttland som hadde bedrevet hor med sin ektekvinnens slekt, såvel som samme kvinnfolk som han bedrev synd med, nemlig Gunhild Mikalsdatter, ikke hadde forgjort deres fred.

Derom har vi for retten avsagt at de begge to etter deres bekjente gjer-

ning og kongens prosess bør fare fredløse, og ikke la seg befinne mer her i landet eller lenet, under straff som det bør være, med mindre de kan få fritt leide.

SAK 3:

Ingeborg Lauritsdatter, som var svanger, ble ført frem i retten og beskylte Jon Hyttland som hennes barnefar, og nektet å aldri ha hatt med noen annen kar i så måte å bestille. Den nevnte Jon hadde hennes morbrors datter til ekte. Fogden spurte hennes slekt og venner om det var noen som ville borge for henne, inntil hun ble forløst. Da fremkom Henrik Tysland, David Ognedal, Lars Birkeland og Skiljan Slettebø, som gikk i forløfte og full borg for henne, inntil hun ble forløst, og lovet å levere henne til lensmannens arrest.

Dernest ble den menige almue tilsagt at den som kom over Jon Hyttland skulle fakke ham, og vel forvare ham og fremføre han til lensmannen til straff som det bør være.

SAK 4:

Torstein Alfsen som hadde Helga Rasmusdatter til ekte var sist sommer avløpen og rømt med hans kvinnes søster Anna Rasmusdatter, og på Gjedrem etterlatt sin kvinne med 3 små barn.

Fogden satte derfor fore i retten at om de ikke begge burde straffes som kjettere og deres gods være forbrudt til kongen. Derom er således for retten avsagt, at de begge hvor og når de kan påtreffes og overkommes har forgjort deres liv og gods til kongen, og straffes med bål og brann.

SAK 5:

Hederlige mann herr Peder Tøgersen, sokneprest til Hellelands prestegjeld, hadde stevnet hit Peder Vikesdal, Sigbjørn Vasbø, Sivert og Asbjørn i Holmen samt Torkell og Gullik Røysland, og tiltalt dem for noe landskylds forhold og en part landskylds forandring av de nevnte gårder, som han nu ved et gammelt pergaments brev mente å tilkomme presteboet. Utav Vikesdal som nu kun går 1 1/2 pund korn krever han 4 løper smør, av Holmen som nu gis til presten 1 vett korn krever han 1/2 løp smør, likeens av Røysland som nå gir 1 løp smør 1 hud og 5 saueskinn, esker han. Og av Vasbø en hud, som nu aldeles intet avgår til presten.

Herimot er først Peder Vikesdal møtt for å svare, som berettet at det aldri har gått 4 løp smør av preste parten i Vikesdal som herr Peder nu esker, og ei heller kan det aldri gis det. Han hadde leiet denne parten for 1 1/2 pund korn landskyld som han nu fremla sitt bygselbrev, og formente at det ville han gi og ikke mer.

Sivert og Asbjørn i Holmen svarte likeså. Torkell og Gullik Røysland

foregav at dersom det var gjort forandring på deres landskyld så hadde 6 hedersmenn i sin tid med lovlig jordvurdering og prestens tillatelse gjort dette etter loven, hvorved de 6 menns gjerning ble lagt frem i retten, lest og påtegnet. Sigbjørn Vasbø berettet å aldri ha visst at presten noen tid har hatt noe landskyld i Vasbø, mens skolemesteren i Stavanger nå vil vinne noe landskyld og har stevnet sin husbonde for den, og vinne det av ham og ikke av Jon som sa seg å være leilending der til. Thi har vi således herom for retten avsagt at vi nu ikke kunne med en god samvittighet, akte eller forefinne det av herr Peder Tøgersen fremlagte brev, men bør med rette uten videre igjen annen landskyld nyte eller følge enn de som hans formann har gitt i mange år uten påanking, med mindre enn de etter loven og hedersmenns vurdering, kan være eller er forbedret, førenn kan andre dokumenter, jordbøker eller riktige brev derom føre i retten slik som det etter loven seg bør.

Dog hva den landskyldsforandring vedkommende Røysland som ved seks menns forseglede gjerning er gjort, synes herr Peder Tøgersen at noe urett derved er skjedd, da har han disse menn for deres gjerning å søke for tilbørlige dommere, likesåvel og skolemesteren i Stavanger om han vil tilvinde seg noen landskyld av Vasbø ved lov og rett.

SAK 6:

Tjøl Torkelsen som forleden skibredeting var tilfunnen å gjøre nektingsed for et kvinnfolk, kunne ikke gjøre det nå, soner og skal gi 3 daler, og forlikte seg med hennes slekt.

SAK 7:

Salve Versland hadde stevnet Anbjørn Odland, møtte ikke selv. Ble til å gi til kongen 1 mark sølv i stevnefravær.

SAK 8:

Assar Tengesdal hadde stevnet Anon Vinningland, fordi han hadde hugget ham med en øks i handen, ville ikke forlikes men esket dom. Anon ble tildømt å gi ham 6 riksdaler, og til kongen 2 mark sølv.

SAK 9:

Tollak Espetveit og Kjetil Fed med ombudsmannens stevning hadde stevnet Maurits Maudal, for et kjøpebrev han skal ha latt gjøre, på noe gods i Maudal som tilfaller dem. Maurits la frem brevet, hvilke meddelte Torkell Bjørnstad, Jon Eik og Ivar Ivesdal, og at brevet skal ha vært over deres kjøp, og derfor var skrevet til forsegling.

Disse ble og etter lovlig varsel fremkalt, og prøvet at de ikke hadde vært over sådant kjøp, men Maurits bad dem en gang om de ville forsegle et sådant brev for ham, han hadde deres merke, som og var skrevet under brevet. Da de da så merket forseglet de brevet. Hva det videre var med

samme kjøp visste de ikke. Denne saken ble opptatt med partenes bevilgning til fjerdingstinget.

SAK 10

Tollef Skjæveland hadde stevnet Laurits Svela for et hugg han hadde gjort i hans hode, som dog fra hår kunne skilles. Derimot er møtt Laurits Svela å svare, som sa seg dertil å være forårsaket, ville ikke forlikes.

Laurits ble tildømt å gi Tollef 2 riksdaler, og til kongen 2 mark sølv.

SAK 11:

Laurits Svela hadde stevnet Tollef Skjæveland, fordi han i et målstevne skal ha overfalt ham med trussel, og skjelt ham for en tyv. Herom å prove var stevnet Peder Birkeland, Ole Fjermedal, Bjørn Vikeså, Tollef Malmei og Velle Espeland. Tollef Skjæveland møtte, og unskyldte seg å aldri vite noe, han var da drukken og full, til det visste han aldeles ingen grunn til sådant, men bad om forlatelse. Etter godtfolks tilskyndelse ble de venner og vel forlikte.

SAK 12:

Alle de som står i rest med deres tiende for i fjor, ble tilfunden å betale innen 14 dager, eller vurdering i deres bo.

MANDAG 9. MARS 1629

På Hauges Fjerdingsting ble saken om Ingeborg Lauritsdatter behandlet. Hun hadde beskylt Jon Hyttland å være far til hennes barn. Ingeborg var søskenbarn til Jons kone. Det lyder slik: Fogden lot føre i retten et kvinnfolk ved navn Ingeborg Lauritsdatter, som bekjente at Jon Hyttland var hennes barnefar, og samme Jon hadde hennes fulle søskenbarn Guri Toresdatter til ekte. Hun bekjente enda som hun alltid tidligere, både i sin fødselstid og ellers at han var hennes rette barnefar. Han hadde skammelig bedratt henne, og hold for henne, før han fikk hans vilje med henne, det at Adam og Eva giftet sine barn sammen, og det var derfor ingen synd. Etterdi at nevnte Jon for denne hans grove gjerning, såvel som for sådan forseelse tidligere er avrømt, og var derfor fredløs da han gjorde denne gjerning da satte fogden i retten at han såvel som hun burde straffes på livet. Er herom for retten dømt og avsagt at navnte Ingeborg Lauritsdatter for denne hennes grove fall og forseelse, såvel som nevnte Jon Hyttland, hvor og når han finnes og påtastes, begge bør straffes på livet, og deres blodslodd være forfalt til kongen, og ombudsmannen være pliktig etter loven å foreskaffe mestermann (skarpretter) for å refse dem.

LØRDAG 19. SEPTEMBER 1629

På Bjerkreim Tingstue, nærværende fogden, Henrik Hansen skriver, Laurits Svela, lensmann.

Domsmenn: Tollef Svela, Laurits Hegelstad, Torger Malmei, Anbjørn Gjedrem, Jon Vasbø, Torkell Røysland, Torger Sleveland, Svale Gjedrem, Tore Tengesdal, Mikal Egeland, Orm Solberg og Henrik Tysland.

Torkell Tengesdal hadde stevnet Ivar Varp på grunn av en ku han skal ha vært årsak til å omkomme og drepe for ham. Dertil ble svart at han ikke var lovlig stevnet, som i sannhet befantes.

TIRSDAG 20. OKTOBER 1629

På Bjerkreim Tingstue, nærværende Henrik Hansen skriver over Jæren og Dalane og Laurits Svela, lensmann.

Domsmennene: Svale Gjedrem, Anbjørn Gjedrem, Hallvard Vikeså, Gregorius Hetland, Skiljon Slettebø, Bjørn Vikeså, Orm Solberg, Laurits Birkeland, Tollef Svela, Peder Tengesdal, Tore Tengesdal og Torger Sleveland.

SAK 1:

Anbjørn Odland med ombudsmannens stevning hadde stevnet hit Orm Efteland og tiltalt ham fordi han i hedersmenns nærværelse ved Bjerkreims kirken hadde overfalt ham med skjensord, og der sammesteds offentlig tilsagt at hans signett burde fratas ham med retten, og siden etter den dag aldri komme i noen hedersmanns gjerning. Likeens skal Orm også i forleden sommer ha ropt til Anbjørn da han med flere hedersmenn gikk i skogen ved Efteland, og sagt til ham: Du går i min mark og leter etter merkesteiner, du skulle hatt den bjelle på deg som du stjal ifra min far. Disse poster og beskyldninger påførte Orm ham som et uskyldig angrep, og han må enten sådant bevise, eller selv derfor innestå etter loven.

Laurits Svela, Peder Bjerkreim, Ole og Kolbjørn sammesteds, samt Torkell Røysland og Mattias Odland, var og stevnet hit for prov og vitne, hvilke samtlige prøvet i partenes nærværelse at Orm sådanne ord og tale på nevnte tider og steder hadde talt og la falle til Anbjørn, slik som stevningen omtaler, og derpå gjorde de deres ed.

Herimot å svare møtte Orm Efteland som berettet og foregav at Anbjørn

hadde i sist sommer, tatt hans fe og innkjørt hjem i sitt hus. Deruti mente han Anbjørn gjorde ham urett, så derfor var tretten deres kommet ved kirken, og fordi han gikk i Eftelandsskogen og lette etter merkesteiner, derfor ble han også forbitret.

Partene ble for døren utvist, imens vi oss med hverandre her inne rådførte og ransaket loven, og kom som venner og velforlikte inn igjen, etterdi at noen hedersmenn hadde lagt seg deruti dem å forlike.

Så fremkom da Orm Efteland og erklærte Anbjørn Odland, at de ord og tale som han hadde tilsagt ham, det visste han ingen rett eller skjel, men var skjedd og talt i hastighet, lovet Anbjørn en fole om han skulle la saken falle og være hans venn, hva Anbjørn hadde medtatt det siste, og nu her for retten igjen med sammenlagte hender bekreftet deres forligelse, urykkelig, under lovens penn og straff, å skulle holde.

SAK 2:

Torkil og Peder Tengesdal hadde i like måte med ombudsmannens stevning hit for oss i retten stevnet Ivar Varp og tiltalt ham fordi han skal ha slått deres gjæterbarn. Likeens tatt og slått deres fe og buskap slik at Torkils kyr derover skal være blitt død straks etter, den er hjemkommen. Likeens tiltalte Torkil ham fordi han og uten hans vilje og samtykke skal ha tatt hans øyk uti marken, og kjørt den utilbørlig, så den og om dagen deretter er funnet død. Det var også ved samme stevning stevnet hit Laurits Sveta, Ole Bjerkreim og Sigbjørn Fjermedal som skal ha besiktiget samme ku. De fremkom for å levere deres sanferdige prov herom, og i begge parters nærværelse provet som etterfølger: Lensmann Laurits Sveta provet at Torkil Tengesdal i sist sommer kom til ham og klaget seg at Ivar Varp hadde jaget og slått hans gjæterbarn og buskap, hvorav en av hans kyr lå for døden. Bad ham derfor om han ville ta 2 hedersmenn med seg og komme hjem til Tengesdal og bese henne. Lensmannen tok så Ole Bjerkreim og Sigbjørn Fjermedal med seg for så her å bese kuen. De provet samtlige at da de kom til Tengesdal da lå kuen død, og hadde under buken en ripe som de berettet syntes å være gjort fra en stein eller et fall, så og et slag på den ene siden som kjennelig nok var tilsyne, der de hadde latt huden avtas. Til og med var milten bålen og blodig og annerledes tilsyne enn på andre beist som man slakter. Derpå gjorde de 3 menn deres bokod, således at dette var sannheten.

Herimot å svare møtte Ivar Varp, som nektet å aldeles ikke ha slått deres gjæterbarn, men bekjente å ha skremt dem da de var i hans mark med buskapen, ei heller sa han seg å ha slått og jaget deres fe, uten ett lite stykke som han jaget dem ut av sin egen mark, som de var kommet innpå. Han formente bestemt at kuen ikke var kommet til skade på grunn av hans gjerning, men sa seg å ville bevise det Torkils kvinne klaget seg da

hun så at kuen lå, at den skulle være syk av finskudd. Dertil svarte Torkils kvinne og bekjente visst å ha klaget seg for hennes ku, hun såg så hastig var blitt syk, thi hun ikke kunne tenke hva den var tilkommet, førenn gjæterbarna, kunne si henne at Ivar hadde jaget og slått buskapen. Videre foregav Ivar, vedkommende øyken, som han også siktes for å ha kjørt til samme tilstand. Dertil svarte han ikke å kunne nekte jo en gang å ha tatt Torkils øyk da den var kommet inn i hans mark, og kjørt et lass eller tre med henne, deretter kom hun uskadd ifra ham, thi han sa at han såg henne om lørdagen som var neste dag etter at han hadde kjørt med henne, da gikk hun på marken og bet, endog hun om neste søndagen deretter lå død. Da mente han fullkommet at hun ikke skulle ha fått skade i hans nærvær, men måtte være tilstått noe annet.

Torkil gav ham full sak, slik som tidligere i sin stevning at Ivar var årsak og skyld, både til hans ku og hestens død, og derfor begjærte dom over ham.

Det ble således her for retten avsagt at Ivar Varp etter Norges lov landsleiebolken 35. kapittel skal selvtrede for lovverge til neste skibredeting, og Kolbjørn Bjerkreim ble tilnevnt med ham å gjøre lov, være selv den annen, og skaffe seg selv den tredje.

TORSDAG 28. JANUAR 1630

Bjerkreim skibredeting, nærværende Søren Pedersen, fogd over Jæren, Dalane og Ryfylke len, Henrik Hansen skriver og Laurits Svela, lensmann.

Domsmennene: Tollef Svela, Peder Tengesdal, Skiljan Slettebø, Anbjørn Gjedrem, Sigbjørn Vasbø, Orm Solberg, Svale Gjedrem, Knut Laksesvela, Gundleif Kleppali, Torger Sleveland, Henrik Tysland og Torkil Ivesdal.

SAK 1:

Etternevnte til lagtinget: Rasmus Hetland.

SAK 2:

Aslak Maudal kom frem for retten ettersom han dertil var kalt fordi han siste juledag hadde mistet et lite guttebarn på fire år alder, som i Tjæran Maudals stue, var falt i en matkjel og fikk sin bane, ettersom han på dette stedet var gått inn med sin far til sin mor Siri som var tilstede når ulykken skjedde.

Aslak berettet at han med sin salige sønn var gått inn i stuen til moren

sin, og i samme stue skjedde ulykken, mens han lå på benken og sov, og da barnet ble spurt hvorledes han kom i kjelen, da sa han at Ole Tjæran- sen, en liten gutt på sju år, skuttet ham, og da med det samme Tjæran Maudal møtte sitt barn, unskyldte han seg ikke for å ha skuttet ham, eller rørt med ham så han kom i kjelen. Heller ikke skulle det finnes noe men- neske som kunne si at han var årsak til volden, til og med var Aslak kom- met inn ubudd med sin sønn i denne stuen. Der var ellers andre voksne folk samtidig i stuen, hvilke blev befalt av fogden å møte på nestholdte Egersunds fjerdingsting, og der vedgå i partens nærværelse deres sann- het.

SAK 3:

Torbjørn Gjesteland hadde stevnet Gundleif Hustuft for 7 riksdaler for en hest, 1/2 løp smør i leie av pengene som hadde stått ute i langsom- melig tid, likeens for 2 pund smør der foruten. Herimot å svare møtte Gundleif og bekjente gjelden, men årsaken til at han hadde forholdt den, er at han forholder han noe arv.

Blev for retten av sagt at han skal betale gjelden innen 4 ukers tid, såf- remt det med utlegg og vurdering ikke skal utsøkes fra hans bo.

Har han siden noe å kreve da gjør han det lovlig.

SAK 4:

Ivar Austvoll hadde stevnet Tørres Kydland for et løfte han hadde gjort for ham, for noen hester han kjøpte på Jæren, hvilke løfte han ikke ville holde ham fri for, som det seg bør, og derfor lot han ham tiltale ved sin fullmektig Nils Andersen.

Herimot å svare møtte Tørres som forgav at de øyker han hadde gått i løfte med ham for, de var solgt ham med skjult lyte, thi han sa de var vel- skapt.

Derpå fremkom Halvår Vikeså og Gard Vikesdal og prøvet at de var i Skudherredet samme år etter at Tørres hadde solgt noen øyker der, og da spurte den menige mann om ham, hvor han var. Han hadde solgt, og ført bygden full med syke øyker. Kom han igjen, da ville de slå han ihjel. De ble tilspurt av Nils Andersen om det var de øyker som Ivar Austvoll gikk i løfte for. Det sa de ikke å kunne vite, hvorfra de var kommet, eller hvor Tøres hadde kjøpt dem.

Tørres lovet deretter at han skulle gjøre Ivars hand kvitt til nestholdte fjerdingsting, såfremt han ikke ville innestå ham for gjelden.

ONSDAG 19. OG TORSDAG 20. JANUAR 1631

Bjerkreim skibredeting, nærværende fogd Søfren Pedersen, Henrik Hansen, skriver og Laurits Sveta, lensmann.

Lagretten: Jon Vasbø, Skiljan Slettebø, Gregorius Hetland, Peder Tengesdal, Laurits Birkeland, Tollef Skjæveland, Svale Gjedrem, Gundleif Kleppali, Torkil Ivesdal, Rasmus Hetland, Velle Espeland og Jens Aseland.

Navnte menn til lagtinget, Gard Vikesdal, Torgus Berland og Laurits Lauritson Sveta.

Søfren Pedersen lot lese et pantebrev på Apeland som skylder i landskyld 3 løper smør og 30 alen vadmøl som Sten Jelsa pantsatte til ham for 200 riksdaler. Lars Hegelstad kom for retten og bekjente at han selv hadde latt stevne Roald Birkeland til tinget, og ikke begjært lensmannen å gjøre det som det burde etter love. Dette begjærte fogden å inntegne.

TORSDAG 31. OKTOBER 1633

Bjerkreim skibredeting, nærværende fogd, velaktede mann Søfren Pedersen, Henrik Hansen, skriver og Laurits Sveta, lensmann.

Lagrettsmenn: Peder Bjerkreim, Tollef Skjæveland, Orm Solberg, Laurits Hegelstad, Gard Vikesdal og Torkil Røysland.

SAK 1:

Nevndermenn til lagtinget: David Ognedal, Elling Netland, Jeramias Apeland og Tollef Malmei.

SAK 2:

Et brev utgitt av Gundleif Jonsen og Todlak Torgersen til Ole Mauritsen, om deres odelsrett i Nedre Maudal, skrevet i Stavanger den 18. juni 1633 ble lest.

SAK 3:

Atlak Jonsen har tilstedt ved brev broder Gundleif Jonsen, all den lodd og anpart han besatte og har brukt i Nedre Maudal, datert Stavanger den 4. april 1633. Ble lest og påskrevet.

SAK 4:

Ådne Risdal i Karmsund, utgitte skjøtebrev til Sven Egeland på en sau i landskyld i Kydland og Søyland datert, Sveta den 30. oktober 1633. Ble lest og påskrevet.

Enda ble lest ett pantebrev under samme dato hvorved Ole Torkilsen på Sunde i Goa skibrede pantsetter Sven Egeland en halv sau i nevnte Kydland og Søyland for ni riksdaler, 1 bokk.

SAK 5:

Likeens ble forkynt et skjøtebrev som Halvår Sigmundsen har gitt Velle Espeland, med sine barn, etter brevets tydelige innhold, på fem spand korn landskyld i Espeland, datert Bjerkreim den 21. januar anno 1632.

SAK 6:

Dernest ble lest et forseglet skjøtebrev som Magda Toresdatter har gitt Sven Egeland på 3 1/2 alen vadmel årlig landskyld i nevnte Egeland, datert Svela den 10. juni anno 1632.

SAK 8:

Mogen Olsen lot lese et pantebrev hvorved han pantsetter Sven Egeland 1/2 sau i Søyland og Kydland for 12 daler, datert Svela den 10. juni 1632.

LØRDAG 2. NOVEMBER 1633

Ble retten betjent på Bjerkreim skibredeting igjen, nærværende fogden, skriveren og lensmannen.

Lagretten: Peder Bjerkreim, Tollef Skjæveland, Laurits Hegelstad, Svale Gjødrem, Orm Solberg, Gard Vikesdal og L: Laurits Svela.

SAK 1:

Helge Hustuft var stevnet av kongens fogd for 1 mark tildømt bøter for slagsmål. Han møtte og sa at lensmannen hadde skjult større saker enn den. Dette begjærte lensmannen måtte inntegnes.

SAK 2:

Anon Austrumdal hadde stevnet Asbjørn Eik på grunn av at han skal ha latt oppbeite hans engslått, mot en lovlig semje og kontrakt. Derimot å svare møtte Osmund i Kalveskaret med fullmakt på Asbjørns vegne, som han berettet nå å ligge på sin sykeseng. De ble om saken forlikt, nemlig at Asbjørn skal gi Anon 2 riksdaler for samme skade, og siden ikke gjøre ham noen fortrede deretter på hans eng eller mark.

SAK 3:

Lars Nes og Tomas Lomeland var stevnet for motvillighet med føring-

skap imot fogdens bud, som gjelder skatten. De møtte ikke, ble tildømt å bøte i stevnefravær.

SAK 4:

Erik Egeland stod for retten og sa til at Orm Vikesdal hadde hugget i deres skog. På tingstuen ble opplest en semje mellom Egeland og Vikesdal, og partene ble tilspurt om de ville samtykke og forsegle kontrakten.

Dertil svarte lensmannen og de seks menn unntagen Lars Birkeland at semjen var selv som den var forfattet under pennen, mens Sven Egeland med ulyd svarte, at det som var innført i forlikelsen, ikke der medkom deres skjellsord.

Dette formente sorenskriveren og hedersmennene å være sagt usannferdig, og at Sven Egeland i fremtiden skulle og burde derfor stå tilrette.

SAK 5:

Osmund Eikestad hadde latt stevne hit sin sønn Vilhelm i Åsen og tiltalt for 2 spand korn landskyld av nevnte gård, som han skylder ham.

Henimot å svare møtte Vilhelm, og foregav å ha ført sin landskyld til Eikestad, mens hans far førte dem til ham igjen. Han beklaget seg at hans far hadde tatt 4 riksdaler av ham for leige av samme gård og kunne alikevel ikke godskrive ham for det han bydde ham.

Blev herom avsagt at Vilhelm skal føre sin far sin landskyld, og Osmund å legge sin sønn 2 riksdaler tilbake igjen, av de bygslingspengene.

SAK 6:

Anders Hansen på Bru hadde latt stevnet hit Anon Fjermedal og latt han ved sin fullmektig Bendik Hansen, tiltale for 7 riksdaler for en hest han solgte ham for 5 år siden.

Herimot å svare møtte Anon Fjermedal, og nektet ikke skylden, endog han hadde ikke nu penger for hånden å betale med. Ble tildømt å føre Anders Hansen sin betaling til Bru, innen mandag heretter, såfremt han ikke skal innestå for all omkostning etter hedersmenns kjennelse.

SAK 7:

Elling Odland kom for retten, som hadde latt stevnet hit Torkil Røysland, og beklaget seg at for omkring en måned siden ble det forglemt et lam i hans smalehus, etter at smalen var utkjørt i marken. Da hans kvinne hørte det tok hun lammet og leide det ut på en liten høyde utenfor gården, for at det skulle løpe til smalen igjen, løp da feil og fant ikke smalen, men løp til Bjerkreim. Der ble det tatt av Torkil Røyslands datter og ført over til Røysland, hvor Elling sa at skinnet av lammet skulle finnes der. Og da han så skinnet som ble hentet hit for retten, sa Elling at det var av hans lam, så sant Gud hjelpe ham.

Derimot å svare møtte Torkil Røysland og sa ikke å kunne kjenne at det var hans lam, eller ikke, thi han kjendte ikke selv sine smaler, mens hans folk kjendte det som hans lam, og derfor tok de det og slaktet.

Saken ble henfunnen til neste fjerdingsting, etterdi der nu ikke var 12 uvillige lagrettsmenn tilstede. (Og så hører vi ikke mer til denne saken).

TORS DAG 30. OG FREDAG 31. OKTOBER 1634

Bjerkreim skibredeting, nærværende fogden, skriveren og lensmannen. Lagretten: Tollef Skjæveland, Anbjørn Gjedrem, Svale Gjedrem, Sigbjørn Fjermedal, Peder Tengesdal, Tønnes Berland, Skiljan Slettebø, David Ognedal, Sven Egeland, Peder Lille Sveta, Velle Espeland og Elling Netland.

SAK 1:

Nevnde menn til Botolves lagting: Jon Brattebø og Trond Odland.

SAK 2:

Tore Hetland hadde ved ombudsmannens stevning stevnet hit hans bror Rasmus Hetland, og tiltalt ham for 2 spann landskyld han skal ha forholdt i åtte års tid i den nevnte gård Hetland. Herimot å svare møtte Rasmus, og gjorde skriftlig undskyldning at gården var skiftet mellom deres mor og ham, og derfor hadde han i vennlighet avsatt noe åker til henne, så den landskyld Tore krever var ikke i den parten han bruker, med videre. Herom for retten er tilkjent at de nevnte brør bør først la deres odelsgoods skiftes etter retten, og deretter finne ut hvem som bruker den anparten som Tores landskyld er av, som har samme rettighet mellom dem til siden å betale.

SAK 3:

Vilhelm Ystebrød, Ole og Roald Seglem har ved ombudsmannens stevning stevnet Osmund Eikestad først for en part som deres foreldre hadde avhendt til ham i mai mot å la seg tilstille den adgang som han formente seg å ha i Odland, og har etter undersøkelse ikke hatt noen rett til gården Odland, ikke heller latt dem få de brevene som han lovet, men skjult dem, og siden solgt til Anbjørn Odland, hvorover de ble ført i skade, og store pengeutgifter.

Herimot å svare møtte Osmund og berettet og forgav at han hadde en andel i pant i Odland, og som ble løst ifra ham igjen av Hoskul og Tarald Ystebrød. Da gav han dem brev og segl på samme handel.

Dette brevet krevde han i retten, da det skulle forklare denne saken. Herom for retten er kjent, at etterdi Osmund foregir å ha overlevert alle de brever som han herimot skulle forsvare seg med til Hoskul og Tarald og i særlighet det brevet som han skal ha gitt da de løste godset fra ham.

Derfor kan vi desverre ikke denne gang dømme, men henviser saken til fjerdingstinget for der å føre til stedet de brever og dommer han påberoper seg.

SAK 4:

Helge Apeland var stevnet hit fordi han kom ubedd i et målstevne på

Odland, og bet Trond Odlands kvinne i hånden. Han og Trond møtte og var forligte, sonet så til fogden på kongens vegne for 3 riksdaler.

SAK 5:

Laurits Lauritsen Svela hadde stevnet hit Helge Hustoft, fordi han tilsa han å være for langfingret, og dessforuten brukte skammelig munn på hans mor, mot lovlig kontrakt og forlikelse.

Til prov om dette var og stevnet Peder Bjerkreim, Astri Odland, Ingeborg Odland, Ole Bjerkreim og Anbjørn Odland.

Peder Bjerkreim provet i Helge Hustofts nærværelse at i målstevnet på Odland sa Helge til Laurits: Far develen i vold med dine lange fingrer, og noe deretter slo han til Laurits. Trond Odland og Atlak sammesteds møtte på deres vegne og provet det samme som Peder gjorde.

Herimot å svare møtte Helge, og sa seg ikke å kunne for å ha sagt det han hadde, om lange fingrer, men det var av den årsak at Laurits rykte ham i håret, og slo han meget ille, hvilket Laurits formente det ikke var hans mening, men at Helge burde bevise om han hadde brukt sine fingrer til noe ulovlig.

Derom gjorde Helge sin boked, å ikke ha hatt i sinne eller tanke at han hadde brukt sine fingrer til noe ulovlig, til spott eller æreskrenkelser i ringeste måte, men alene var det årsaken, og i den mening sagt, fordi han rykket ham i håret og slo ham.

SAK 6:

Rasmus Hetland lot lese et skjøtebrev under dato 14. januar 1633 på Bjerkreim skibredeting, hvor det befinnes blandt annet, at hans søsters mann Elling Lauretsen på Tengesdal befinnes å ha solgt ham to spann korn landskyld i Hetland for 12 1/2 riksdaler. Og etterdi herom var tvistighet mellom dem, ble de her for retten med fulle håndbånd forlikt i Ellings kvinnes egen nærværelse, at Rasmus skal beholde til odel og eiendom samme gods som var han tilkommet, og skal gi Elling 2 riksdaler i tillegg på samme kjøpet.

SAK 7:

Helge Lauritsen på Mydland i Lunde skibrede hans utgivne skjøtebrev på en åker i Hetland, til hans søstersønn Todlak Knutsen og hans brør, ble lest, og var datert Stavanger den 21. februar 1633.

SAK 8:

Nils Lauritsen lot lese et kjøpebrev på noen anparter i Nordre Tengesdal, som han hadde til forhandlet seg av Ole Bjerkreim og flere av hans søsken, datert Haugland den 13. juli 1634.

FREDAG 6. OG LØRDAG 7. NOVEMBER 1635

Ble holdt Bjerkreim skibrede ting, overværende; fogd Bent Svendsen, Henrik Hansen, skriver og Peder Bjerkreim, lensmann.

Lagretten: Gundleif Steinsland, Torkil Ivesdal, Jens Aesseland, Peder Lille Svela, Ole Landsdal, Ivar Skjæveland, Anbjørn Gjedrem, Velle Espeland, Mikal Egeland, Ole Bjerkreim, Elling Netland og Mikal Veen.

SAK 1:

Nevndermenn til lagtinget for å gjøre deres ed: Ådne Lanes, Tollef Slettebø, Tore Sundvår og Helge Veen.

SAK 2:

Anbjørn Odland, med sine maker Trond Ivarsen, Atlak Pedersen og Elling Ormsen kom for retten med Roald Seglem, på sin egen og sin verfar Hoskul Seglem, likeledes Vilhelm Ystebrød på sin egen, og sin far Tarald Ystebrød og Ole Seglems vegne, som med fulle håndbånd skulle skjøte og hende ifra dem og deres arvinger og til nevnte Roald Seglem, Vilhelm Ystebrød og deres medeiere og arvinger den halve gård Odland som skylder to får, hvorfor de hadde gitt Anbjørn Odland i adskillig tid, først 30 riksdaler, siden 36 1/2 riksdaler, og nu derforuten tilholdt han for retten 12 riksdaler i skjøtingsøre, og hans maker 10 riksdaler i skjøtingsøre.

Thi lovet og forpliktet de å holde for dem samme godset fritt for hver manns tiltale, for dem og alle deres arvinger, å skulle følge fri odal og eiendom, med videre etter deres forord, at de ikke skulle la forføyde samme gården på større eller annen landskyld, men la Anbjørn og hans maker nyte og besitte den for den rettighet som nå avgår, imot og all den stund de gir og gjør deres tilbørlige rettighet av den.

SAK 3:

Tollef Skjæveland hadde ved bondelensmannen latt stevne hit Gregorius Hetland og tiltalt ham fordi han skal ha gjort ham noen mindre skade med en kniv. Gregorius møtte og sa at han var selv årsak til det, og gjorde ham også skade med en kniv, både i ansiktet og på hans klær.

Her for retten kjennes at etterdi de begge har gjort hverandre skade med kniv, dog hverken helse eller helbred til skade, bør enhver av dem ha skaden for seg selv og bøte en hver til kongen 1/2 mark sølv.

SAK 4:

Knut Eik og Roald Dyrskog var stevnet hit for krangel som de hadde vært med hverandre. Knut møtte ikke, skal bøte 1 mark sølv i stevnefravær.

SAK 5:

Anders Eik, en gammel, bedaget mann kom for retten, som hadde stevnet hit sin sønn Knut Andersen, fordi han i forleden vår tok hans gård fra ham, pløyde, sådde og høstet den.

Herimot å svare møtte ikke Knut, men lot ved Laurits Oddsen Svela legge frem for retten et skriftlig innlegg og beretning av eieren til nevnte gård Eik, nemlig Peder Samuelsen, blandt annet inneholdende at Anders hadde sittet inne med noe bygsel og rest for noen års landskyld, så han hadde derfor forbrudt gården, derfor ble han nøyd å forby han gården.

Herom for retten er kjent at etterdi gården er bortleiet i fra Anders Eik foruten hans vilje og samtykke, lov og dom, derfor bør han fremdeles ennu nyte sin gård, inntil han ved Norges lov og rett blir den frasagt, og hans sønn som har leigt gården, samt eieren Peder Vatne som har leiet den bort skal stå ham til rette.

SAK 6:

Sven Eikeland på den ene, og Tønnes Berland på den annen side kom for retten, med etternevnte prov og vitnesbyrd som enhver av dem førte om en ødegård ved navn Brådli som Tønnes vil løse, etterdi han mener den å være hans odelsjord, som han akter å ville bevise.

Laurits Hegelstad provet ikke egentlig å vite hvilke odel Brådli er, men de på Eikeland fulgte Brådli inntil salige Villads Vikesdal løste det av Sven Eikeland, og hans medeiere. Orm Vikesdal hermet sin fars ord, at han bekjente å ha hørt om et brev, hvorved Vikesdal og Brådli var utgitt i blodskade av folkene på Eikeland. Hallvard Vikeså provet for sin person ikke å vite hvilken odel Brådli var, enten deres på Eikeland, eller Vikesdal.

Tollef Skjæveland, sa ikke å vite hvis odel nevnte gård er, men det var mange folks kjennskap at Brådli var tilkommen i fra folkene på Eikeland i bot for å ha såret noen til blods. Endelig befantes det at folkene på Eikeland og salig Villads forfedre hadde vært skyldfolk og ått odelsgoods til sammen. De på Eikeland skal ha ått den 1/2 omtvistede ødegården Brådli, og de på Vikesdal den annen halvpart, inntil for ukjent tid siden de på Eikeland utgav til de folkene på Vikesdal den 1/2 gård Brådli for blodskaden.

Herom er for retten kjent at etterdi salige Villads Vikesdal som etter en lagmannsdom er tildømt å nyte og følge gården Brådli til odel og eien- dom, og da hans etterlatte sønn Gard Vikesdal, har solgt og avhendt omtvistede ødegård Brådli ifra denne odelslinje, og ikke tilbuddt odelsretten den etter loven, derfor bør Tønnes Berland, som gjør her på anfordring, å få nyte nevnte gård Brådli ved innløsning, etterdi han er salig Villads Vikesdals brodersønn, og nu blitt med penger.

SAK 7:

Sigbjørn Årstad hadde stevnet hit Helge Hustuft, og tiltalt ham for en forlikelse som han skal ha gjort om 1/2 vett korn årlig landskyld i Lende med dens resterende landskyld, og inngått i nærværelse av Ole Bjerkreim og Anon Fjermedal, om 30 riksdaler som han skal ha lovet, og derpå betalt 12 riksdaler. Men de 18 daler har han forholdt ham.

Herom ble de forlikte at Helge skulle gi Sigbjørn 12 daler, og betale med penger i morgen, og de andre 6 med nøyaktig vare innen mandag dernest etter.

SAK 8:

Endre Nedrebø var av lensmannen stevnet hit for noen mistanker han var kommet uti for noe smed redskap som er stålet fra Roald Birkeland. Derom kom ingen frem som gav ham sak, eller klaget på ham.

Ble derfor denne gang vist attende sakesløs.

ONSDAG 26. OG TORSDAG 27. oktober 1636

Bjerkreim skibredeting, nærværende fogden, skriveren og lensmannen Peder Bjerkreim.

Lagretten: Laurits Hegelstad, Tollef Skjæveland, Hallvard Vikeså, Skiljan Slettebø, Ole Fjermedal og Svale Gjedrem.

SAK 1:

Etternevnte til lagtinget: Vilhelm Eikestad, Torkil Sagland, Kolbjørn Maudal og Børild Sleveland.

SAK 2:

Gundleif Jonsen lot lese et skjøtebrev på en engelsk landskyld i Nordre Maudal, som Ådne Knutsen og hans søsken har solgt ham, dato Bjerkreim den 6. november 1635.

SAK 3:

Jeremias Apeland hadde latt Gregorius Svella stevne hit, for han kastet etter ham med en kniv. Derimot å svare møtte Gregorius, og nektet det høylydt, ikke å ha gjort det, hvorpå han gjorde sin boked.

SAK 4:

Vilhelm Eikesdals kvinne og hans far Osmund Eikestads dreng, Gunnar, hadde slost, hun slo han først med en rokk, og han henne siden igjen, hvorom var prov, nemlig Vilhelm Eikestad og Haldor i Åsen, at de

var begge like voldelige i dette. Herom for retten er kjent at enhver av dem skal bøte 1 mark sølv til kongen.

SAK 5:

Herr Laurits på Lunde lot lese et pergaments skjøte på 3 vetter korn i Tysland, som Laurits Rasmusen på Bø har solgt ham for 58 daler i penger og 13 daler i gode varer. Dato Tjore den 5. august 1636.

SAK 6:

Jon Aeseland hadde stevnet Orm Hustuft, og tiltalt ham for 5 riksdaler han er ham skyldig. Dertil å svare møtte Orm og forlikte seg med Jon, nemlig at dersom han ikke betaler ham innen jul, da skal Jon oppbere en halv vett korn landskyld i Årstad, nyte og følge det inntil han får sine penger. Men får han sine penger til jul, da skal Jon ingen landskyld oppbere.

SAK 7:

Ådne Austrumdal hadde stevnet hit Elling Ellingsen, og tiltalt ham for en semje han har brutt, og trasslig gjort imot. Herimot å svare møtte nevnte Elling og berettet og foregav at han ikke var vitende å ha brutt semjen.

Lensmann Peder Bjerkreim som hadde beseet og forfaret i den anledning berettet at Elling hadde brutt semjen, i det han hadde oppbygget en løe i Adneslåttan, og derpå gjort ham skade.

Hvorom for retten er kjent at Elling skal bøte en mark sølv til Ådne, og innestå ham for hans skade, og gi til kongen 4 marker sølv i semje og prov, og dog likevel holde samme semje.

TORS DAG 21. SEPTEMBER 1637

På Bjerkreim tingstue, nærværende kongens fogd Bent Svendsen, skriveren og lensmannen.

Lagretten: Laurits Oddsen Svela, Jon Vasbø, Tollef Skjæveland, Henrik Tysland, Orm Solberg og Sigbjørn Fjermedal.

SAK 1:

Peder Bjerkreim hadde latt stevne sin granne Ole for to bjelker som han tok i fra ham, etter at Peder hadde latt dem føre av deres felles skog hvor de var hugget, og latt fløte over vannet.

Derimot å svare møtte Ole og nektet det ikke, men sa at han for 5 eller 6 år siden gav Ole Karlsen lov å hugge dem for noe mindre tjeneste han

lovet å gi ham, hvilket han ikke fikk, derfor tok han dem selv. Hvorom for retten er kjent at Ole skal være i minnemed fogden på kongens vegne, for samme bjelker som han tok ulovet fra hans granne, og bør enhver av dem nyte en av nevnte bjelker.

SAK 2:

Torkil Røysland hadde stevnet Elling Grøtteland for en ku han for noen år siden kjøpte av ham, og unte ham den siden i leie i 3 år, og nu forholder han samme ku.

Derimot å svare møtte Elling og nektet ikke, å ha fått av Torkil en vett korn, en daler i penger, en alen svart klede, og en liten kjel til 3 mark. Derimot sa han at Torkil fikk av ham igjen, en hud, en halv løp smør og tre bukker. Torkil derimot forgav at de tre bukkene hadde han fått i leie for kuen, og den 1/2 løp smør gav han ham en vett korn for, men ingen hud hadde han fått av ham.

Herom for retten er kjent at etterdi der er ingen prov om, da bør Elling seg samme skyld avverge ved selvtrede, til neste skibredeting, eller klare skylden, og ble av fogden tilnevnt med ham herom å svare: Tore Malmei og Ørjan Ognedal.

NAVNELISTE:

Helge Apeland Jeremias Apeland Jon Apeland Knut Apeland	Anders Eik Sven Eikeland Hui Eikeland	Laurits Hegelstad Tore Hetland Rasmus Hetland Gregorius Hetland Asbjørn Hetland
Tollak Asheim Sven Asheim Torkell Asheim	Mikal Egeland Erik Egeland	Torkell Holmen Asbjørn Holmen Johannes i Holmen Olav Holmen Sivert Holmen
Rasmus Austrumdal Anon Austrumdal	Asser Lille Efteland Orm Efteland	
Sivert Berland Ivar Berland Osmund Berland Torger Berland Tønnes Berland	Vigstein Espeland Knut Espeland Sigmund Espeland Velle Espeland	Ivar Hovland Rolf Hovland
Laurits Birkeland Bård Birkeland Torgrim Birkeland Peder Birkeland Roald Birkeland	Anon Fjermedal Olav Fjermedal Sigbjørn Fjermedal	Jon Hytland Guri Hytland Gunnar Hytland
Helge Bjordal	Jakob Fuglestad Gunnvor Fuglestad	Orm Hustuft Gundleif Hustuft Helge Hustuft
Rasmus Bjerkreim Laurits Bjerkreim Kolbjørn Bjerkreim Olav Bjerkreim Jeremias Bjerkreim Peder Bjerkreim	Olav Gjedrem Anbjørn Gjedrem Svale Gjedrem Sivert Gjedrem Mikal Gjedrem Sven Gjedrem Torstein Gjedrem	Olav Ivesdal Torkell Ivesdal Tor Ivesdal Hallvard Ivesdal Ivar Ivesdal
Jon Brattebø	Tore Gravdal Helge Gravdal	Arne Kalveskog Astri Kalveskog Laurits Kalveskog Gunnar Kalveskog
Alf Bue Tollak Bue	Elling Grøtteland	Peder Kleppali Torkell Kleppali Knut Kleppali Ljøl Kleppali Gunnleif Kleppali
Gunnar Dyrskog Jon Dyrskog Roald Dyrskog	Torkell Gåsland Gunnar Gåsland	
Jon Eik Asbjørn Eik Knut Eik	Nils Helland Josef Helland Laurits Helland Endre Helland	Orm Kløgetvedt Erling Kvitlen
	Elling Hegelstad	

Laurits Laksesvela	Gjermund Røysland	Torkell Tengesdal
Knut Laksesvela	Peder Røysland	Peder Tengesdal
Olav Laksesvela	Mial Røysland	Assar Tengesdal
	Bjørn Røysland	Elling Tengesdal
Olav Landsdal	Torkell Røysland	
Ådne Lanes	Gullik Røysland	Mikal Tjørn
		Torkell Tjørn
Olav Lauperak	Anders Sagland	Geirmund Tjørn
Magda Lauperak	Torkill Sagland	
	Halvår Sagland	Henrik Tysland
Torgrim Malmei	Skiljan Slettebø	Jon Vasbø
Torger Malmei	Tollef Slettebø	Olav Vasbø
Tollef Malmei	Birgitte Slettebø	Sigbjørn Vasbø
Tore Malmei	Børild Slettebø	Torkel Vasbø
Ole Moi	Torger Skjæveland	Ivar Varp
	Tollef Skjæveland	
Nils Nedrebø	Ivar Skjæveland	Henrik Vaule
Jakob Nedrebø		
Endre Nedrebø	Orm Solberg	Mikal Veen
	Ole Solberg	Helge Veen
Rasmus Netland		
Njell Netland	Jon Steinsland	Salve Vrsland
Elling Netland	Marit Steinsland	Mikal Versland
	Torger Steinsland	
Sven Odland	Gundleif Steinsland	Halvard Vikeså
Anbjørn Odland		Bjørn Vikeså
Nils Odland	Laurits Sveta	
Torger Odland	Tollef Sveta	Villads Vikesdal
Mattias Odland	Guttorm Sveta	Knut Vikesdal
Elling Odland	Einar Sveta	Peder Vikesdal
Trond Odland	Eivind Sveta	Gård Vikesdal
Astri Odland	Laurits Sveta	Orm Vikesdal
Ingeborg Odland		
Atlak Odland	Peder Lille Sveta	Anon Vinningland
	Olav Lille Sveta	Assar Vinningland
Gjermund Ognedal	Torbjørn Lille Sveta	
Tore Ognedal	Ivar Lille Sveta	Olav på Åmdal
Ivar Ognedal		
Bergit Ognedal	Tore Sundvor	Erik i Åsen
Ådne Ognedal	Erik Sundvor	Tarald i Åsen
David Ognedal		Vilhelm i Åsen
Ørjan Ognedal	Tollak Tengesdal	Haldor i Åsen
	Orm Tengesdal	
Jens Osland	Tore Tengesdal	

Kilder:

- *Ting og stevne i Rogaland* av Jens Arup Seip
- *Tingbøker for Jæren og Dalane, band I, II og III*
- *Bjerkreim* av Sem Austrumdal
- *Cappelens leksikon*

